

Anmeldelser

Geophysik und Geologie. Beiträge zur Synthese zweier Wissenschaften. Herausg. Robert Lauterbach. Folge 9, 1966, og Folge 10, 1967. B. G. Teubner Verlagsgesellschaft, Leipzig. 95 s. og 98 s., talr. ill. 18×27 cm. 18 MDN pr. stk.

Hefte 9 indeholder 8 geologiske og geofysiske afhandlinger, hvoraf „Strukturbaue und Tektonik im Nordosten der DDR“ har visse relationer til undergrundsstrukturen på vore sydlige øer.

Hefte 10 indeholder 6 afhandlinger, hvoraf de fleste er om geomagnetiske og geoelektriske emner.

Kaj Hansen.

Gerhard Gunzert: Salzfolge und Bau der Kalisalz-Lagerstätte von Stebnik im ukrainischen Subkarpatikum. Geotektonische Forschungen, hefte 26. E. Schweizerbart'sche Verlagsbuchhandlung, Stuttgart 1967. 59 s., 20 Abb., 9 Tabellen. 16×24,5 cm. 21,40 DM.

Stebnik saltlejerne indeholder tre kalisallinsler, der adskilles af ler-sandstensbreccier med halitcement- og stensaltindlejringer. Kalisaltene viser den sædvanlige udvikling fra Langbeinit-halit over Kainit-halit med Sylvin og Kieserit til Kainit-halit. Alderen er Nedre Miocæn. Lagene er stærkt foldede og danner en isoklinal sadel, der hælder indad mod Kar-paterne.

Kaj Hansen.

Heinz Georg Paulmann: Zur Festigkeits-Anisotropie von Gesteinen.

Untersuchungen an Gesteinen des Ruhr-Karbons. Geotektonische Forschungen, hefte 25. E. Schweizerbart'sche Verlagsbuchhandlung, Stuttgart 1967. 106 s., 5 Tafeln, 27 Abb., 57 Tabellen. 16×24,5 cm. 36 DM.

Bogen omhandler nye målemetoder til bestemmelse af bjergarternes strukturmønstre og dets betydning for dannelse af kløftsystemer i bestemte retninger ved stenbrydning og tunnelbygning.

Kaj Hansen.

C. L. Pekeris (ed.): Geophysical Theory and Computers. The Proceedings of the Second International Symposium held at Rehovoth, Israel, June, 1965. Blackwell Scientific Publications, Oxford 1966. 266 s., ill. 18×26 cm. 83 sh.

Bogen er et særtryk af The Geophysical Journal, Volume 11, No. 1 og 2, og er foranlediget udgivet af The Royal Astronomical Society. Den består af 43 korte foredragsreferater.

Kaj Hansen.

E. L. Krinov: Giant Meteorites. Translated from Russian. Pergamon Press, Oxford, London m. m. 1966. 397 s., 284 fig. 16×23,5 cm. 5 £.

Efter en kort indledning om meteorfald i almindelighed følger en gennemgang af forskellige typer for meteoritkratere. Derpå gennemgås 11 sikre kratere efter meteornedfald og 11 mere tvivlsomme kratere. Til sidst kommer en udførlig gennemgang af de 3 største meteoritkratere: Arizona krateret, Tunguska krateret og Sikhote-Aline jernmeteorit byen.

Kaj Hansen.

Karl Metz: Lehrbuch der Tektonischen Geologie. 2. umgearb. Aufl. Ferdinand Enke Verlag, Stuttgart 1967. 357 s., 231 fig. 16,5×24,5 cm. 66 DM.

Bogen er delt i to hovedafsnit. Første del omhandler læren om bjergarternes deformation, anden del jordskorpens strukturelle udvikling.

Det er en meget grundig – men også undertiden noget tung – gennemgang af stoffet med mange henvisninger både frem og tilbage i teksten, hvilket yderligere gør læsningen besværlig.

Kaj Hansen.

Roland Brinkmann: Abriss der Geologie, I: Allgemeine Geologie.

10. umgearb. Aufl. Ferdinand Enke Verlag, Stuttgart 1967. 268 s., 212 fig., 16×24,5 cm. 32 DM.

Bogen er et næsten uændret, dog lidt forkortet optryk af 9. udgave, der er anmeldt i Geografisk Tidsskrift bind 61, 1962. De der påviste mangler er også at finde i den nye udgave.

Kaj Hansen.

L. Cahen & N. J. Snelling: The Geochronology of Equatorial Africa.

North-Holland Publishing Company, Amsterdam 1966. 195 s., talr. fig. og tabeller. 20×27 cm. 60 Hfl.

Det behandlede område strækker sig fra og med Cameroun, Centralafrikanske Republik, Sudan og Æthiopien i nord til og med Angola, Zambia, Malawi og Tanzania i syd.

Inden for denne zone gives der en kort gennemgang af strukturen i de enkelte områder og derpå en datering af forskellige mineraler i de forekommende bjergarter ved hjælp af isotoper.

Kaj Hansen.

Hugo Buser: Paleostuctures of Nigeria and Adjacent Countries.

Geotektonische Forschungen, hefte 24. E. Schweizerbart'sche Verlagsbuchhandlung, Stuttgart 1966. 90 s., 6 maps on 6 folders and 5 tables. 16×24,5 cm. 28,40 DM.

Grundtanken i bogen er, at der i jordskorpen findes visse strukturelementer (Paleostuctures), der er dannet allerede i prækambrium, og at disse dirigerer alle senere geologiske begivenheder, så som tektonik, intrusiver, metasomatisme, sedimentation og mineralisation, vulkanisme og afvanding i det pågældende område.

For Nigerias vedkommende skulle jordskorpen allerede i prækambrium være brækket op i et system af parallelle N-S strygende blokke, og forfatteren søger så at få den senere geologiske udvikling passet ind i den ovenfor nævnte teori.

Kaj Hansen.

The Institution of Mining and Metallurgy/London: Opencast Mining, Quarrying and Alluvial Mining. Distributor: Elsevier Publishing Company, Amsterdam 1966. 772 s., rigt ill. 14,5×22 cm. 60 Hfl.

Bogen er the proceedings fra et symposium, organiseret af The Institution of Mining and Metallurgy i samarbejde med The Institution of Mining Engineers og The Institute of Quarrying og afholdt i London 1964. Den indeholder 34 foredrag og diskussion om metoder og teknik ved enhver form for minedrift lige fra almindelig grusgravning til åbne gruber ved kulbrydning, bauxitbrydning, guldminer m. m. *Kaj Hansen.*

M. S. Simakova: Soil Mapping By Color Aerial Photography. Israel Program for Scientific Translations, Jerusalem 1964. Distributed by Oldbourne Press, London. 81 s., rigt ill. 17,5×24,5 cm.

Luftfototolkning med henblik på kortlægning af jordbundstyper er et spændende tema, og den foreliggende publikation kan anbefales. Titlen antyder specielt anvendelsen af farvefotografier, men undersøgelsen er nok så meget baseret på pankromatisk film og almindelig metodologi. Undersøgelsen er foretaget i det kaspiske lavland, d.v.s. den nordvestlige sektor af Vest Kazakhstan, med serier af optagelser i 1:25.000, 1:10.000, 1:9.000, 1:8.000 og 1:7.000. Der gives indledningsvis en oversigt over jordbundens almindelige problemstilling og de specielle jordbundstyper i området, set i relation til tolkningsproblemerne. Specielt redegørelsen for soil-typerne og plantesamfundene herfra har stor interesse. I litteraturfortegnelsen finder man også ikke-russiske kilder, bl. a. tre af P. Buringh's artikler. *N. Kingo Jacobsen.*

R. Burnell Held & Marion Clawson: Soil Conservation in Perspective. Johns Hopkins Press, Baltimore 1965. 344 s., 49 fig., 26 tabeller. 16×23,5 cm. 7,50 \$.

Robert J. Morgan: Governing Soil Conservation, Thirty Years of the New Decentralization. Johns Hopkins Press, Baltimore 1966. 399 s., 15 fig., 9 tabeller. 16×23,5 cm. 8 \$.

Arthur C. Bunce: The Economics of Soil Conservation. University of Nebraska Press, Lincoln 1965. 227 s. 13×20 cm. 1,30 \$.

Gennem mere end 30 år er der i USA sat meget store midler og kræfter ind på bekæmpelsen af soil erosion. Specielt i den tidlige del af perioden var det herskende synspunkt, at man skulle kæmpe for at opretholde status quo; moderne tanker og idéer er dynamiske og progressive med sigte mod stabil og øget produktivitet.

Den førstnævnte bog er delt op i tre afsnit: (1) belyser baggrund og synspunkter, (2) udførelsen af planer og evaluering af resultaterne, og (3) fremtidsproblemer.

Den anden er et udmærket supplement, idet den specielt koncentrerer om de politiske aspekter af sagen. Behandlingen er således for en del historisk og følges op af en detaljeret analyse af den nuværende situation.

Den tredje behandler økonomiske og sociale problemer i forbindelse med soil conservation, idet der dog indledningsvis gøres opmærksom på, at der er vekselvirkning over til de fysiske eller teknologiske problem-

stillinger. Bogens første afsnit (kap. 1-3) definerer teoretiske begreber og lægger op til de to følgende: kap. 4-7 der behandler de faktorer, som for den enkelte bruger bestemmer land-use systemet, og kap. 8-12 (ca. halvdelen af bogen) som behandler relationerne til samfundet.

N. Kingo Jacobsen.

Carroll P. Wilsie: Crop Adaption and Distribution. W. H. Freeman and Company. San Francisco og London 1962. 448 s., talr. ill. 16 × 24 cm.

Produktgeografi har ikke altid noget godt ry, men årsagen er gerne at finde i den kendsgerning, at der er tale om meget komplekse forhold, som kræver berøring med et utal discipliner. Wilsie's bog må siges at imødegå dette problem, for så vidt som teksten er koncentreret orienterende med relevante og ganske udtømmende litteraturhenvisninger efter hvert af de mange kapitler. Bogen er skrevet som grundbog for agronomer med sigte mod en økologisk afgrødegeografi og indledes med plantegeografiske og genetisk-plantefysiologiske emner som oplæg til en forståelse af økotyper (116 sider). De geografiske faktorerers indflydelse diskuteres i de følgende 7 kapitler (180 sider), som efterfølges af en gennemgang af få udvalgte afgrøders udbredelsesmønstre og problemstilling. Klimaets betydning understreges stærkt; menneskets indflydelse kommer først i anden række. En anbefalelsesværdig bog.

N. Kingo Jacobsen.

H. E. Landsberg & J. Van Mieghem (eds.): Advances in Geophysics.

Vol. 11. Academic Press, New York and London 1965. 349 s., ill. 15,5 × 23,5 cm. 14 §.

Det foreliggende volume 11 af *Advances in Geophysics* rummer fire afhandlinger. Den første er af astrogeologisk art (om tektilers opståen), den anden omhandler atmosfærisk ozon.

Den tredje afhandlings tema er jordoverfladens varme- og vandbudget, og man får en udmærket oversigt over de hidtil opnåede forskningsresultater inden for dette felt. De forskellige forskeres synspunkter meddeles og diskuteres, og det bør fremhæves, at sovjetrussiske forskningsresultater i vid udstrækning indgår i oversigt og diskussion.

Den sidste afhandling handler om grundvandstandssvingninger, og det fremgår, at tilsivningsbetingelserne – om tilsivning af vand til grundvandet sker i vertikal retning (som for nedbørens vedkommende) eller i horisontal retning (fx tilsivning af vand fra et vandløb) – har stor indflydelse på grundvandstandens naturlige svingninger. *Søren Rasmussen.*

J. P. Bruce & R. H. Clark: Introduction to Hydrometeorology. Pergamon Press, Oxford, London m. m. 1966. 319 s., ill. 13 × 19,5 cm. 30 sh.

I denne bog opfattes hydrometeorologi som meteorologiens anvendelsesmuligheder ved løsning af hydrologiske problemer. De tre første kapitler giver en grundig redegørelse for vigtige meteorologiske og hydrologiske fænomener som nedbør, fordampning, afstrømning og nedsivning. Derefter følger to meget væsentlige afsnit om meteorologiske og hydrologiske observations- og analysemetoder, hvori der også gøres rede for statistiske analysemetoders anvendelse på nedbørs- og afstrømningsobservationer. I

de følgende afsnit gøres der en del ud af hydrometeorologiens praktiske anvendelsesmuligheder i forskellige vandudnyttelses- og vandbeskyttelses-anlæg. Blandt bogens sidste kapitler er der især grund til at fremhæve det om menneskets indflydelse på den hydrologiske cyklus, som ændres afgørende ved rydning af den naturlige vegetation, afvandingsforanstaltninger, kunstvandingsanlæg m. m. Den stigende urbaniserings virkning på vandets naturlige kredsløb berøres også.

Bogen er udmærket illustreret med tegninger, tabeller og diagrammer. Stoffet præsenteres i en letfattelig og overskuelig form og giver en god indføring i en række centrale hydrologiske emner. *Søren Rasmussen.*

Stanley N. Davis & Roger J. M. DeWiest: Hydrogeology. John Wiley & Sons, New York, London, Sydney 1966. 463 s., talt. fig. 15 × 23,5 cm. 95 sh.

Hydrogeologi er læren om grundvandets kemiske og fysiske egenskaber, dets bevægelsesmåder og relationer til det geologiske miljø, og på baggrund af denne definition er den foreliggende lærebog i hydrogeologi opbygget.

Bogen er inddelt i 12 kapitler. Der gives først en god og grundig indføring i den hydrologiske cyklus og dennes væsentlige grundbegreber. De tre følgende kapitler omhandler grundvandets kemiske og fysiske egenskaber, bl. a. vandkvalitet og indhold af radioaktive stoffer (og disses anvendelsesmuligheder i forbindelse med aldersbestemmelser af grundvand); det er tre interessante og belærende kapitler. Dernæst gøres der rede for den teoretiske opfattelse af grundvandsbevægelsen, og på baggrund heraf kommer man i de næste kapitler frem til bevægelsesteoriens praktiske værdi, bl. a. i afsnittene om eftersøgning og udforskning af grundvandsforekomster under forskellige jordbundsforhold og i forskellige geologiske miljøer. Endelig er der i sidste kapitel en oversigt over grundvandsforholdene i klimatisk ekstreme områder (aride zoner og permafrostområder).

Bogen er velillustreret med stregtegninger, diagrammer og tabeller; den er udtømmende i sine udredninger og fortolkninger, og stoffet er vel-disponeret. Den vil være en værdifuld støtte for enhver, der beskæftiger sig med grundvandet og dets udforskning. *Søren Rasmussen.*

B. A. Apollov, G. P. Kalinin & V. D. Komarov: Hydrological Forecasting. Israel Program for Scientific Translations, Jerusalem 1964. Distributed by Oldbourne Press, London. 338 s., 156 fig., 21 tabeller. 17,5 × 24,5 cm. 6 £ 6 d.

Denne bog giver en systematisk redegørelse for hydrologiske varslingsmetoder. I hælene på den stadigt stigende udnyttelse af vandressourcerne til vandkraft- og kunstvandingsanlæg og udbygningen af kanalnettet er fulgt et krav om en hydrologisk varslings-tjeneste. Dens opgaver er så tidligt og sikkert som muligt at forudsige ændringer i vandløbs og søers adfærd, således at den mest økonomiske udnyttelse af vandet opnås, og således at voldsomme ødelæggelser på grund af flodoversvømmelser, store flodvandstande og uforudset tidlig tilfrysning af floder og vandreservoirer undgås eller i stærk grad formindskes. For at honorere dette krav er der

– i dette tilfælde fra russisk side – udført et stort antal hydrologiske undersøgelser, i det væsentlige inden for de store russiske lavlandsfloders nedbørsområder, og på basis heraf er der udviklet metoder, hvorefter man skulle kunne forudsige de forskellige hydrologiske fænomeners forekomst. Varslingsmetoderne er udarbejdet ved hjælp af matematiske analyser og beregninger, hvilket gør tilegnelsen af stoffet vanskelig. Af bogens 14 kapitler er der grund til at fremhæve kapitlerne om forudsigelse af sommer- og efterårsafstrømninger i lavlandsfloder, om forudsigelse af forårs- og sommerhøjvander i lavlands- og hjergflodsregimer på baggrund af sneafsmeltning og nedbør og om forudsigelse af floders tilfrysning og optøning. Bogens sidste kapitel omhandler brugen af computers i varslingsstjenesten. Der er en ret omfattende bibliografi; men den rummer næsten udelukkende russisksprogede afhandlinger. *Søren Rasmussen.*

Leslie Symons: Agricultural Geography. Bell's Advanced Economic Geographies. G. Bell and Sons, London 1967. 283 s., 19 fig., 12 tabeller. 14,5×22,5 cm. 30 sh.

En af vor tids betydeligste landbrugsgeografer har påtaget sig det utaknemmelige arbejde at skrive en landbrugsgeografi. I erkendelse af opgavens uløselighed har forfatteren dog koncentreret sig om at fremdrage enkelte punkter og eksempler, så man skal ikke gribe bogen i den tro, at den behandler alle landbrugsgeografiens problemer. Så længe forfatteren – i begyndelsen af bogen – beskæftiger sig med almene principper som det fysiske og sociale miljø, får man relativ all-round orientering fx om skrænters egnethed for agerbrug (i et britisk klima) og tilsvarende problemer. Men så snart man når til de forskellige landbrugssystemer, har en udvælgelse været nødvendig, og forfatteren har da ud fra sit eget kendskab til forholdene valgt at beskrive mixed farming i Storbritannien og i New Zealand, plantagebrug i Malaysia, kollektivbrug i Sovjet og desuden – i et lille, men ganske interessant kapitel – eksempler på subsistence agriculture. Tredje del, som omfatter regional analyse og studiet af land use systemer, har nok en vis almen interesse, men det er sikkert vanskeligt at overføre de nævnte klassifikationer fra det ene sted til det andet. Ikke desto mindre fører bogen læseren ind i den begrebsverden, som forskeren i denne videnskabsgren beskæftiger sig med, og en række nyttige begreber og definitioner bliver slået fast eller sættes under debat.

Viggo Hansen.

T. W. Freeman, H. B. Rodgers & R. H. Kinvig: Lancashire, Cheshire and the Isle of Man. (I serien: Regions of the British Isles, edited by W. G. East). Thomas Nelson & Sons Ltd., London 1966. XI/308 s. + 51 fotos, 63 fig. 16,5×24,5 cm. 63 sh.

Dette fjerde bind i rækken af britiske landskabsskildringer er som de forrige forfattet af estimerede geografer, hvorfor man også trygt kan anbefale alle, der beskæftiger sig med Englands geografi, at lade dette bind indgå i samlingen. Behandlingsmåden er seriens sædvanlige og altså ikke opsigtsvækkende; men udviklingen af Lancashire's bomuldsindustri og kulminedrift er jo et klassisk emne, som det er interessant at få ajourført under nye synsvinkler. Når man så hertil får beretningen om den nye

industrielle revolution med dens tilbagegang i beskæftigelse og befolkning i tekstilindustriens højborg, får man et levende indtryk af, hvordan vægtfordelingen på de mange industrilokaliserende faktorer stadig ændrer sig med den tekniske udvikling. Selv om hovedinteressen naturligvis samler sig om bomuldsindustrien, har forfatterne ikke på nogen måde glemt de øvrige erhverv, og det understreges bl. a., hvordan landbruget fremviser et menneskeskabt landskab, som helt og holdent er fremsprunget af industriudviklingen. Enkeltregionerne er særskilt og detaljeret behandlet i kapitlerne 7-11. Alt i alt en nyttig og læseværdig bog, som er typisk for engelsk geografi med dens solide forankring i de historiske traditioner.

Viggo Hansen.

D. S. Walker: A Geography of Italy. 2. ed. 1967 (1. ed. 1958). Methuen & Co., London. 296 s., 53 kort og diagrammer, 14 tabeller og 24 pl. med fotos. 16×24 cm. 70 sh.

Dette værk, der er stærkt præget af forfatterens studier i Italien og samarbejdet med italienske kolleger, falder i fire hoveddele. 1. del behandler Italiens geografi i historisk perspektiv fra romertiden over renaissanceen frem til tiden for oprettelsen af Italiens enhed i 1800-tallet. Denne del af bogen er det eneste, der ikke er omskrevet fra 1. udgave. 2. del behandler naturgeografien, herunder klima, vegetation, kyster, søer, floder og jordbundsforhold. 3. del, bogens hoveddel, er viet den regionale geografi, der bl. a. går ret dybt ind i en række aktuelle problemer, såsom det tysksprogede folkeelement i provinsen Alto Adige, det gamle Sydtyrol, Trieste-problemet om byens kamp for at finde en eksistens, skønt berøvet sit bagland, frihedsbevægelserne på Sicilien og Sardinien, sprog- og kulturspørgsmålet i den fransksprogede Aostadal, og ikke mindst i Mezzogiorno-programmet: planerne for at udbygge erhvervsmulighederne i det mere eller mindre stagnerede Syditalien. 4. del behandler det moderne Italiens erhvervsgeografi og er ført så nært å jour, som man kan ønske.

Forfatteren, der er lektor i Newcastle, har her skabt en overmåde omfattende geografi over Italien. Bogen er, især i den omskrevne og udbyggede 2. udgave, en meget værdifuld håndbog for enhver, der interesserer sig for og arbejder med dette lands geografi.

Aage Aagesen.

Heinrich Gutersohn: Jura. (Band I in: Geographie der Schweiz in drei Bänden). Kümmerly + Frey, Bern 1958. 260 s., 41 fig., 8 fototavler, 3 kortudsnit. 18×24,5 cm. 32 Sfrs.

Heinrich Gutersohn: Alpen, 1. Teil, Wallis, Tessin, Graubünden. (Band II in: Geographie der Schweiz in drei Bänden). Kümmerly + Frey, Bern 1961. 486 s., 64 fig., 16 fototavler, 5 kortudsnit. 18×24,5 cm. 44 Sfrs.

Denne „Geographie der Schweiz“, hvoraf det første bind og første del af bind II har foreligget i nogen tid, må ikke opfattes som en ajourført udgave af J. Früh's værk af samme navn fra 1930'erne. De to bind er begyndelsen til et helt selvstændigt værk, som indholdsmæssigt kun har visse ligheder med Früh's tredje bind (Die Einzellandschaften der Schweiz). Professor Gutersohn har valgt at indskrænke de oversigtsmæssige behand-

linger til et minimum og har i stedet for koncentreret sig om den næsten rent topografiske skildring. Udgangspunkter er – som den schweiziske natur jo ligefrem indbyder til – de relativt veldefinerede småregioner (Landschaften). For hver lille region behandles først naturgrundlaget ret summarisk, og derefter følger en grundig gennemgang af kulturlandskabets enkeltelementer. En sådan skematisk opbygning af stoffet letter afgjort tilegnelsen uden iøvrigt at virke kedelig, fordi forfatteren har gjort brug af et væld af forskelligartede forskningsresultater. Man behøver dog ikke at have læst ret mange landskabsskildringer, før man har fået et klart og veldokumenteret indtryk af de store og omsiggribende ændringer, som landet i de senere år har gennemgået i henseende til arealbenyttelsesmønstre og befolknings- og erhvervsstruktur; en udvikling som gradvis har ført selv beboerne i fjerne alpedale ind i den industrielle tidsalders livsmønstre.

En stor værdi for geografer er de mange arealbenyttelseskort og den udstrakte anvendelse af diagrammer, ikke mindst trekantdiagrammet. Behøver man at nævne, at fotografierne er velvalgte og den tekniske udførelse perfekt? Fyldige navne- og sagsregistre er en stor hjælp til at finde rundt i det store værk; men besynderligt nok har man indtil nu forsømt at give læseren et oversigtskort, hvorpå man kan se afgrænsningen af de behandlede regioner.

Viggo Hansen.

Helmuth Kanter: Libyen-Libya. Medizinische Länderkunde/Geomedical Monograph Series. Springer-Verlag, Berlin, Heidelberg, New York 1967. 164 s., 64 fotos og 17 kortplancher. 21,5×30,5 cm. 48 DM.

Dette værk, der er bind 1 i en skriftrække om sygdommenes og sundhedsforholdenes geografi, har tekst på tysk og engelsk. Forfatteren er geograf og mediciner og har mellem 1933 og 1965 i alt opholdt sig ca. 3 år i Libyen. Som medarbejdere i skriftrækken figurerer bl. a. de ansete geografer professorerne Carl Troll og Ulrich Schweinfurth.

Professor Kanter har formået at give bogen et så lødigt geografisk indhold, at den påkalder sig opmærksomhed også som regional-geografisk arbejde. Ikke mindst de fortrinlige kort er en værdifuld forøgelse af vort materiale om Libyen.

Omtrent halvdelen af bogen omhandler landets geografi i en koncentreret, men alligevel klar og indholdsrig form. Under overskriften „Das Land und die geographischen Grundlagen“ behandles Libyens landskabsformer, hydrografiske forhold, klima, biogeografi, etnologi, socialgeografi og erhvervsgeografi. Det efterfølgende afsnit, der behandler sundhedsforholdene og hygiejnen, går bl. a. dybt ind i problemerne om drikkevandsforsyning. Derpå behandler et hovedafsnit sygdommene og deres udbredelse, og til slut beskæftiger værket sig med sammenhængen mellem landskabets geografi og sygdommenes forekomst i landet.

Aage Aagesen.

John H. Thompson (ed.): Geography of New York State. Syracuse University Press, 1966. 543 s., 138 fig., 61 tabeller, 87 fotografier, 5 løse kort. 20×26,5 cm. 11,95 \$.

Teksten til det her foreliggende pragtværk er delt i fem hovedafsnit. Første del behandler den fysiske geografi, anden del den historiske geo-

grafi, tredje del det økonomiske stadiet i dag, fjerde del det urbane og rurale landskab samt planlægnings- og udviklingsproblemer, mens femte del består af monografier over de store bycentre. Foruden redaktøren har 16 forfattere del i dette vældige værk, og f. eks. Douglas B. Carter, George B. Cressey og D. W. Meinig bærer alene ved deres navne for kvaliteten. Trods de mange bidragydere har bogen et smukt, harmonisk præg, og det er en fornøjelse at læse den; men udgivelsesmåden rummer yderligere den fordel, at enkeltafsnitene kan stå alene.

Det vil føre for vidt at gå ind på enkeltheder i indholdet; man må nøjes med at konstatere, at det udmærkede resultat står som en fortræffelig eksponent for moderne amerikansk geografisk forskning. Både traditionelle og helt nye analysemetoder er med stort held taget i anvendelse og illustreret på den bedste måde. Intet er blevet overladt til tilfældet, og bogen er et fortræffeligt eksempel på den moderne geografis arbejdsområder og -metoder. Appendix A-E giver på 24 sider et væld af statistiske oplysninger, hvori der er stof til yderligere forskning.

Anmelderen har kun én indvending mod bogen, og den er irrationel; men man kan ikke lade være at beklage, at behandlingen på et enkelt punkt nær (The Urban Landscape) holder sig strengt inden for staten New Yorks grænser, som – som så mange andre statsgrænser – er kunstige skillelinier og ikke regionsgrænser. Konklusionen er imidlertid, at Geography of New York State ikke alene er den bedste kilde til den geografiske forståelse af denne stat, men tillige et værk hvor man kan hente gode og oplysende eksempler på moderne geografisk analyse og metode, hvorfor den kan anbefales til enhver geografistuderende.

Viggo Hansen.

Karl H. Schwerin: Oil and Steel. Processes of Karinya Culture Change in Response to Industrial Development. Latin American Studies, Vol. 4.

Latin American Center, University of California, Los Angeles 1966. 287 s., 13 fotos, 6 kort, 10 diagrammer og 13 tabeller. 16,5×23,5 cm. 5 \$.

Forfatteren, der er professor i antropologi ved universitetet i New Mexico, behandler i denne afhandling de nutidige ændringer i kultur og levevis, som sker hos Karinya indianerne i det østlige Venezuela. Denne befolkningsgruppe, der hører til cariberne og bebor en afsides llanos-region, har hidtil levet som agerdyrkere i et praktisk taget autarkt samfund. Store oliefund for 30 år siden og opdagelsen af jernmalmlejer i deres nærhed har imidlertid medført, at deres gamle verden er blevet slået i stykker. Nær deres område vokser en kompleks industri op i tilknytning til et moderne stålværk.

Afhandlingen gør først rede for det geografiske miljø og den hidtidige levevis og behandler derefter to landsbysamfund, Cachama og Marno, der har reageret på forskellig vis over for de indgreb i deres livsbalance, som den nye udvikling medfører. Disse forhold gennemgås, og årsagerne analyseres. Bogen er velkrevet, og forfatteren har et meget dybtgående kendskab til de undersøgte egne og deres befolkning. Bogen er læseværdig for enhver, der interesserer sig for de sydamerikanske indianerfolks fremtid.

Aage Aagesen.

Ralph L. Beals: Community in Transition: Nayón-Ecuador. Latin American Studies, Vol. 2. Latin American Center, University of California, Los Angeles 1966. 233 s., 24 fotos, 3 kort og 21 tabeller. 16,5×23,5 cm. 5 \$.

Denne afhandling beskæftiger sig med en lille landsby i umiddelbar nærhed af Quito. Befolkningen her taler quechua-sproget, som jo også er talesproget de fleste steder i højlandet i Peru. Forfatteren, der er professor i antropologi og sociologi i Los Angeles, har her publiceret en undersøgelse af, i hvor høj grad og på hvilken måde det lille landsbysamfund er under omdannelse under indflydelse af moderne økonomi og teknik.

Nayón, én landsby af mange tusinde i det andine højland, har hidtil kun været perifert og overfladisk berørt af ydre påvirkninger. Beliggenheden nær landets hovedstad har imidlertid forårsaget ret væsentlige ændringer i de sidste år, idet landsbyen gradvis bliver forsyningsbasis for levnedsmidler o. a. til hovedstaden. Forfatteren, der skriver interessant og letlæseligt, behandler først landsbyens geografi og historie, derefter samfundsstrukturen, erhvervsøkonomien og befolkningens levevis for sluttelig at samle problemerne omkring de skete forandringer og planerne for fremtiden. Afhandlingen ledsages af udmærket statistik og af gode kort og fotos.

Aage Aagesen.

Rolt Hammond: Air Survey in Economic Development. Frederick Muller, London 1967. 246 s., 36 fig., 24 pl. 14×22 cm. 45 sh.

Bogen indeholder en udførlig gennemgang af teknik, apparatur og metoder, der anvendes ved kortlægning fra luften, og henvender sig især til ingeniører og andre direkte implicerede fagfolk. Størst geografisk interesse har sidste del, eksempler på udforskning fra flyvemaskine af tilsyneladende grænsetilfælde, hvor værdien af fotogrammetriske metoder i første omgang kan synes diskutabel, det gælder kortlægning af tropeskov og af ejendomsforhold i U-lande. Det påvises, at flyvefotografering er den traditionelle opmåling overlegen såvel med hensyn til nøjagtighed som til økonomi, mens den til gengæld kræver en mere detaljeret planlægning af arbejdet.

Ruth Helkiær Jensen.

Werner Witt: Thematische Kartographie. Methoden und Probleme, Tendenzen und Aufgaben. Herausg. Der Akademie für Raumforschung und Landesplanung, Hannover, Band 49 der Abhandlungen. Gebrüder Jänecke Verlag, Hannover 1967. 767 s., 109 figurer og kort, heraf 40 helsides kort i farver. 21,5×30 cm. 84 DM.

Denne bog bringer, foruden en fortrinlig og omfattende gennemgang af tematiske afbildningsmetoder med deres indholdsmæssige og tekniske problemer, to værdifulde afsnit om henholdsvis analytiske og syntetiske kort. Især det sidste sætter aktuelle spørgsmål under debat, fx vedrørende generaliseringer og typedannelser. Her understreges modsætningen mellem model, fx potentialekortet, og geografisk virkelighed, og der gives en afbalanceret vurdering af de matematisk-fysiske analogiers nødvendighed og begrænsning. Med positiv, kritisk holdning behandles også forholdet mellem kartografi og anvendt statistik, hvor man får klaring på mange tvivlsspørgsmål. En række statistiske analysemetoder gennemgås,

og herunder påpeges faren ved, at udgangsmaterialet ved en kartografisk syntese, der ofte er opnået ved omsætning gennem det matematiske formelsprog, let kan unddrage sig bedømmelse.

Sidste del af værket behandler hovedlinier og -værker i international, tematisk kartografi ud fra et metodisk synspunkt. *Ruth Helkiær Jensen.*

Glenn T. Trewartha, Arthur H. Robinson & Edwin H. Hammond: **Elements of Geography.** 5. ed. McGraw-Hill Series in Geography. McGraw-Hill Book Company, New York, London m. m. 1967. 660 s., talr. ill., 9 kort. 21×26 cm. 80 sh.

5. udgave af denne efterhånden klassiske lære- og håndbog i systematisk geografi har bevaret de tidligeres sigte, dels at danne et afsluttende hele på begyndertrinet af en højere uddannelse, dels at danne grundlag for videre studier. Inden for en næsten uændret ramme er stoffet ajourført og for flere afsnits vedkommende behersket moderniseret under hensyntagen til nye synspunkter og forskningsresultater, både faglige og pædagogiske, det gælder f. eks. afsnittene om klima og geomorfologi. Forfatternes store kendskab til USA og Japan har medført, at en overvejende del af eksemplerne er hentet herfra. Blandt illustrationerne er der mange gengangere, dog teknisk fornyede bl. a. ved anvendelse af farvetoner.

Ruth Helkiær Jensen.

M. Long & B. S. Roberson: Teaching Geography. Heinemann Educational Books Ltd., London 1966. 416 s., 61 fig., 12 fotos. 15×23 cm. 45 sh.

Bogen er skrevet af lærere i pædagogik med geografiundervisning som speciale ved University of London, til brug ved den praktisk-pædagogiske uddannelse af unge geografilærere.

En perspektivfyldt indledning giver begrundelse af geografien som skolefag og af den stilling, den bør indtage i undervisningen i relation dels til andre fag dels til geografisk forskning. Efter forfatterernes mening bør faget i skolen bygge bro mellem naturvidenskab og humaniora, og de regionale synspunkter – trods de stærke systematiske tendenser i forskningen – være det centrale, da undervisning har et andet sigte end forskning. Den vanskelige regionale syntese bør ikke opgives, men nok vente til de højeste klassetrin, hvor den kan bygge på foregående års regionale beskrivelse og betragtning af det beskrevne, idet den ellers let ender i generaliseringer, der vil forekomme eleverne abstrakte.

Rent praktisk giver bogen et væld af udarbejdede eksempler på lektioner til forskellige klassetrin, fulde af gode ideer udformet under pædagogiske hensyn, men over emner af central geografisk karakter. Også feltarbejdet eksemplificeres og tilkendes en vigtig rolle i undervisningen. Desuden bringes anvisninger i brug af atlas, kortblade, billeder, lærebøger (rækkefølgen er ikke tilfældig) og andre hjælpemidler, der ledsages af en vurdering, og endelig behandles de systematiske discipliner med diskussion af deres plads i undervisningen. Der er her givet en frugtbart vejledning i, hvor frit og alsidigt geografi kan bruges som udviklende orienteringsfag uden at miste sin faglige stringens, her er meget at hente både for yngre og ældre lærere.

Ruth Helkiær Jensen.

Johan Galtung: Theory and Methods of Social Research. Universitetsforlaget, Oslo 1967. 534 s., ill. 16×23 cm. 63 n. kr.

Denne bog, der er den første i en serie af Basic Social Science Monographs fra Det internationale Fredsforskningsinstitut i Oslo, henvender sig til læsere, som allerede er fortrolige med socialvidenskabelig metode, for at give dem et samlet overblik over integreringen af dataindsamling og -behandling samt teoridannelse. Den vil få betydning også uden for socialforskningen – for geografien vel især når det gælder befolknings- og bygeografi, som her kan hente den hjælp, en omfattende og dybtgående metodisk indføring i en beslægtet videnskab kan give.

Ruth Helkiær Jensen.

Aslak Kvalheim (ed.): Geochemical Prospecting in Fennoscandia.

John Wiley & Sons, London, New York, Sydney 1967. 350 s., tæl. ill. 17,5 × 26 cm. 120 sh.

Bogen er delt i to hovedafsnit, hvis enkelte kapitler er skrevet af forskellige skandinaviske forfattere. Det første af disse hovedafsnit er en kortfattet gennemgang af Prækvartæret i Norge, Sverige og Finland med særligt henblik på grundfjeldets indhold af malme samt de tre landes fysiografi og kvartære aflejringer.

Bogens anden del er betegnet Progress Reports og består af 14 kapitler om geokemiske prospekteringer i de samme tre lande. Endelig findes der et mindre afsnit med tre kapitler om felt- og laboratorieudstyr.

Trods sin kortfattedhed er det en bog af stor interesse for både geologer og geografer, idet den indeholder omtale af undersøgelser, der ellers kun i ringere grad omtales i de gængse geologiske og geografiske lære- og håndbøger.

Kaj Hansen.

H. de Bakker & J. Schelling: Systeem van bodemclassificatie voor Nederland. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen 1966. 217 s., 39 fig., et løst kort. 12,5 × 22 cm. 14,50 Hfl.

Med den foreliggende publikation i et handy format gives en indgående behandling af formål og principper i den valgte hollandske jordbunds-klassifikation. To hovedprincipper ligger til grund: 1. På de højere niveauer, som udelukkende behandles i denne forbindelse, skal det være de jordbundsdannende processer, som bestemmer inddelingen. 2. Enhederne i klassifikationssystemet skal defineres ved målelige kendetegn og egenskaber ved selve jordbundsprofilet.

Hertil svarer så bogens 4 vigtigste afsnit: (1) den pedogenetiske baggrund for systemet, hvor behandlingen er deskriptiv, (2) de morfometriske kriterier. Her behandles indgående teksturklasser, horisontbetegnelser og de differentierende kendetegn for profilerne, (3) nomenklaturen, (4) bestemmelsesnøgle for de fire højeste niveauer: orden, suborden, gruppe og subgruppe.

Der medfølger et generelt jordbundskort over Holland i 1:1.000.000 samt en bestemmelsesnøgle til feltbrug. Udførligt engelsk resumé.

N. Kingo Jacobsen.

Stichting voor Bodemkartering, Wageningen: Bodemkaart van Nederland, Blad 43 West, Willemstad. 1964. Kortblad 1:50.000; tekstbog 85 s., 2 bilag. 15 × 27,5 cm. 10 Hfl.

Hermed foreligger det første kortblad i den systematiske jordbundskartering af Holland i målestokken 1:50.000. Inddelingen svarer til de topografiske kort, og der er påtrykt legenda, endvidere medfølger rapport i et behageligt format. Efter en indledning (1), der oplyser om almene karteringsprincipper, følger 7 kapitler med indgående behandling af følgende emner: (2) Fysisk-geografisk beskrivelse af området. Den holocæne udvikling illustreres bl. a. med to profilsnit, som er henholdsvis 32 og 46 km lange og gennemført til koterne ÷ 25 m og ÷ 30 m NAP. Herefter behandles inddigningshistorien, jordbunds- og overflademorfologi, hydrologi samt udnyttelsesmønstre. Omtalen af de enkelte emner er præcis og ledsaget af fortrinlige kort og luftfotos. (3) Jordbundsdannelse og legenda med speciel omtale af modning af jorde, hydromorfe kendetegn og kalktrin. (4) Inddeling i syv grundvandstrin. (5) Inddeling efter tekstur, kalk og humusindhold. (6) Klassifikationsprincipper og nomenklatur. (7) Beskrivelse af kortets indhold og gennemgang af typiske profiler. (8) Klassifikation af jordbundstypernes produktionsevne.

Kortets legenda indeholder såvel 50 signaturer for jordbundstyperne som inddelingen i grundvandstrin, der er påtrykt med romertal i blå. Endvidere findes på legendaen oversigt over de mest typiske profiler af klægjorde samt en oversigt over teksturklassifikationerne.

Det er en fornem kortserie, der her startes. Målestokken er valgt med stor sikkerhed, når man betænker såvel detailrigdom som det synspunkt, at opgaven helst og-å skal være overkommelig inden for en menneskealder. Der er store perspektiver i den måde, hvorpå denne kartering er påbegyndt, og man kunne godt ønske sig et dansk sidestykke til dette værk.

N. Kingo Jacobsen.

Stichting voor Bodemkartering, Wageningen: Bodemkaart van Nederland. 10 store kort i kassette, 1:200.000. 1961. 30 Hfl.

De Bodem van Nederland. Tekstbog. 1965. 292 s., 118 fig., 4 løse bilag. 23 × 29 cm. 28,50 Hfl.

Under ledelse af professor C. H. Edelman gennemførtes i 1952-54 markarbejdet til det imponerende jordbundskort over hele Holland, som i 1961 blev publiceret i 9 kortblade + legenda. Kortværket er i 1965 blevet fuldstændiggjort ved udsendelsen af en tekstbog, der detaljeret gør rede for principper og indhold. Kortene er trykt i mange farver, der i forbindelse med nummereringen af jordbundstyperne sikrer overskuelighed og genkendelighed. Der er i alt anvendt 184 farvesignaturer, omfattende 150 egentlige jordbundstyper fordelt i 6 grupper på højeste niveau: Egentlige marskjerne (1-64); Flodmarskjerne (65-79); Tørvejorde (80-99); Sandjorde (100-137); Lerjorde (138-150); Almindelige adskillelseskriterier og tilføjelser (151-184).

Opgaven er løst pædagogisk fremragende, uden at det er gået ud over indholdet. Der er et væld af interessante detaljer, som er af primær betydning for Hollands udbygning og planlægning. Tekstbogen gennemgår

de forskellige jordbundsprovinser og giver et detaljeret billede af samspillet mellem jordbund og landskabstype, d. v. s. opdeling i regioner og morfologiske elementer sat i relation til landskabets udviklingshistorie. Her findes mange fremragende tegninger, der sikkert vil finde vej til diverse lærebøger. Denne regionale behandling efterfølges af en grundig gennemgang af de enkelte jordbundstyper med profilbeskrivelser og analyseresultater. Med dette kortværk er grunden lagt for den egentlige jordbundskartering af Holland.

N. Kingo Jacobsen.

A. M. Shul'gin: The Temperature Regime of Soils. Israel Program for Scientific Translations, Jerusalem 1965. Distributed by Oldbourne Press, London. 218 s., 68 fig., 134 tabeller. $18 \times 24,5$ cm. 63 sh.

Jordbundens klima er en central økologisk komponent med stærke zonale (geografiske) aspekter i forbindelse med rumlig udbredelse og sæsonprægede variationer, der ligeledes genspejler det fysisk-geografiske miljø. De foreliggende temperaturstudier koncentrerer sig om emnekredse som (1) jordbundstemperaturen i 20 centimeters dybde, (2) de dybere jordlags temperatur i den kolde årstid og (3) faktorer med indflydelse på den dybde, jordlag fryser til. Af stor værdi er de mange figurer med kort og eksempler fra Sovjet.

N. Kingo Jacobsen.

I. N. Felitsiant: Regularity of Capillary Movement of Water and of Salt Solutions in Stratified Soils. An Experimental Study. Israel Program for Scientific Translations, Jerusalem 1966. Distributed by Oldbourne Press, London. 88 s., 33 fig., 28 tabeller. $17,5 \times 24,5$ cm. 36 sh.

Forfatteren meddeler resultater af laboratorieeksperimenter med kapillærbevægelse og akkumulation af vand og saltopløsninger i fire forskellige jordbundstyper. For den kapillære vandbevægelse spiller det en afgørende rolle, om der er tale om homogene jorde – omend af varieret mekanisk sammensætning – eller om lagdelte jorde. Af sidstnævnte behandles tre typer: lagdelt jord med toplag af udpræget finere kornstørrelse; lagdelt jord med toplag af udpræget grovere art end de underliggende lag; lagdelt jord med tilfældige skifter mellem lag af finere og grovere mekanisk sammensætning.

Gennem kapillærbevægelser af saltopløsninger studeres ionernes interaktion med jordpartiklerne, og der gøres rede for de almindeligste saltes udskilleelsesproces. Dannelse af jordbundstyperne solonetz og solonchak diskuteres; lagdelt jords struktur er afgørende for såvel de kvantitative som de kvalitative aspekter af solonchak-dannelsen. Markstudier af disse fænomeners relationer til jordbundsstrukturen er indlysende nødvendige, men ikke behandlet i denne forbindelse.

N. Kingo Jacobsen.

Kent Wilcoxson: Volcanoes. Cassell & Company, London 1967. 237 s., fotos, 1 kort. $14,5 \times 22$ cm. 30 sh.

Man har her fået en ganske indholdsrig og velskrevet oversigt over de vulkanske områder i verden og beretninger om en række berømte vulkanudbrud. Derudover indeholder værket oversigter over nogle af de pro-

blemer, moderne vulkanologi arbejder med, og de seneste års store udbrud er behandlede, f. eks. Barcenass submarine udbrud i 1952 ved munden af den Californiske Bugt, et fænomen, der i visse henseender minder om Surtsey, der imidlertid ikke er kommet med i fremstillingen. Bogen er på én gang læselig og ganske indholdsrig. *Niels Nielsen.*

Eiju Yatsu: Rock Control in Geomorphology. Sozosha Publishing Company, Tokyo 1966. 135 s., 42 fig. og et kort. 15 × 22 cm. 7 US \$.

De ældre geomorfologiske fremstillinger var i stort omfang „forklarende beskrivelser“ af jordoverfladens former og disses sammenhæng, navnlig med de nedbrydende kræfters virksomhed. Man har imidlertid ofte måttet savne eksakte data for processer og resultater, selv om de seneste decenniers forskning har givet os målemetoder til bestemmelse af en række kvantitative forhold. Man kan f. eks. henlede opmærksomheden på svenske undersøgelser over det rindende vands erosive og aflejrende virksomhed og på danske arbejder vedrørende kystprocesserne. I nærværende arbejde behandles den anden væsentlige side af sagen nemlig bjergarternes struktur og deres fysiske og kemiske karakter set i relation til de morfologiske processer. Det er givet, at begge grupper af faktorer må kendes, for man kan nå væsentlig videre i den geomorfologiske forskning og i dennes anvendelse videnskabeligt og praktisk. Derfor må det her foreliggende forsøg behandles med omhu. *Niels Nielsen.*

Hans Weber: Die Oberflächenformen des festen Landes. 2. Aufl. B. G.

Teubner Verlagsgesellschaft, Leipzig 1967. 367 s. + 106 fotos på 40 tavler, 244 fig. 17 × 23,5 cm. 28,80 MDN.

Ved Hans Webers død i slutningen af året 1965 forelå anden udgave af denne bog omtrent afsluttet, idet han havde anvendt en væsentlig del af sine sidste arbejdsår til at revidere og delvis forny den. Værkets plan er stort set uforandret fra første udgave, der udkom 1958, og som har fundet en ret stor anvendelse som håndbog og lærebog i geomorfologi. Der er grund til at tro, at værkets velkendte gode egenskaber vil medføre en fortsat anvendelse. *Niels Nielsen.*

Neuer Atlas der Welt. C. Bertelsmann Verlag, Gütersloh 1966. 223 s.

(62 s. med farvekort, 95 s. register), Leksikon med 258 beskrivelser af lande. 24 × 32 cm. 19,80 DM.

Forlagets typer af kortgrundlag kendes fra andre atlasværker, her i landet bl. a. fra Mentor Verdensatlas. Kortene har en smuk terrænbygning og et godt farvevalg, navnestoffet er fyldigt, i Neuer Atlas således ca. 60.000, kortmålestokken er varieret fra 1:1 mil. til 1:30 mil., størst for de mellemeuropæiske lande. Man har haft et antal højt kvalificerede medarbejdere, og der er gjort en stor indsats for, inden for de givne rammer, at fylde så mange detaljer ind som overhovedet gør sig. Man er i navnetrykket gået så langt ned i størrelse, at læsning uden lup undertiden kan være vanskelig, selv om teknikken er upåklagelig. Navne og grænser for de mange nye stater er ført à jour, for Tysklands vedkommende har man fulgt den for Forbundsrepublikken gældende regel, at man angiver græn-

serne for året 1937. På bagsiden af kortbladene har man anbragt 258 kortfattede oversigter over landene i Verden. Tyskland behandles f. eks. på 1 side, medens U. S. A. har fået $1\frac{1}{2}$ side og Danmark 36 linier. Af særlig interesse er bl. a. en nyttig redegørelse for de nye staters tilblivelse, ændringer i de ældre staters grænser og et nyt statistisk materiale.

Det mest bemærkelsesværdige er næsten den lave pris.

Niels Nielsen.

Eduard Imhof m. fl. (eds.): International Yearbook of Cartography.

VI, 1966. Gen. Lit. Anst., Kartförlaget, Stockholm 1966. 168 s., mange ill. og kort. 17×25 cm. 65,75 kr.

Bag denne skrifterække, der indtil nu omfatter 6 bind, står et internationalt redaktionsudvalg under den kartografiske Association. Forfatterne er alle ledende folk inden for kartografisk forskning og teknik. Blandt bidragene i bind VI er der her anledning til eksempelvis at henlede opmærksomheden på et forslag til normalisering af symbolerne i tematiske kort, udarbejdet af franske kartografer og organisationer under ledelse af Fernand Joly og Stéphanie de Brommer. Temaerne til fremstillingen er valgt indenfor grupperne energiproduktion, mineralproduktion, metalurgi, mekanisk, elektrisk, kemisk og tekstilindustri, bygnings- og fødemiddelindustri. Kemiske symboler for grundstoffer og forbindelser anvendes til karakteristik af råstoffer og disses forarbejdning. En anden hovedgruppe af symboler er beregnet til anvendelse på turistkort. Begge disse grupper af symboler er meget udførligt behandlede og veldefinerede. Et andet spørgsmål er så, om det er muligt i praksis for en bruger af disse kort at holde rede på det meget store antal af tegn, og på dette punkt kan man nok nære nogen bekymring. For agerbrug og fiskeri har man begrænset symbolantallet til 4 beregnet til turistkort, hvilket vil sige, at man i realiteten er standset over for den yderst vigtige, men komplicerede opgave at registrere de pågældende erhvervsformer kartografisk. Opgaven er vigtig og meget interessant, men spørgsmålet er, om det er muligt ad denne vej at opnå det, man tilsigtede.

Waldur Tobler behandler i en kortfattet artikel det meget aktuelle emne, hvorledes man anvender automation ved fremstillingen af tematiske kort. I andre artikler behandles betydningsfulde moderne kortværker, f. eks. Verdenskortet i målestokken 1:2,5 mill. (244 blade) og det nye storværk: Atlas der Schweiz.

Disse årbøger har ikke blot interesse for de egentlige fagkartografer, men også for sådanne videnskabelige og tekniske institutioner, som arbejder med den anvendte kartografi.

Niels Nielsen.

Dudley Stamp (ed.): A Glossary of Geographical Terms. 2. ed.

Longmans, London 1966. XXI/539 s. $14,5 \times 22,5$ cm. 75 sh.

Første udgave (1961) har fået stor anvendelse, og The Committee of the British Association for the Advancement of Science af 1953 har derfor nu foranstaltet en ny og revideret ordbog over geografiske betegnelser, der finder anvendelse i den engelsksprogede litteratur. Man medtager også sådanne fremmede ord, der er blevet overført til engelsk.

En af de fundamentale vanskeligheder bereder den forbavsende mæng-

de af geografiske begreber, der oprindeligt har været folkelige benævnelser i forskellige sprog og dialekter, og som først efterhånden gennem deres anvendelse i videnskabelig fremstilling har fået en skarpere afgrænsning i betydning og indhold. En anden vanskelighed skyldes det forhold, at de forskellige forfattere ikke altid har en identisk afgrænsning af betegnelsernes indhold, selv om man, navnlig i de seneste årtier og ikke mindst i England, har søgt at øge fastheden og konsekvensen på dette for den videnskabelige fremstilling så væsentlige punkt.

Nærværende ordbog udmærker sig ved grundighed og udførlig dokumentation, ligesom de mange varianter er blevet udførligt kommenterede. Nødvendigheden af en så dybtgående terminologisk behandling af geografiske benævnelser er således åbenbar som et betydningsfuldt led i den videnskabelige hygiejne.

Niels Nielsen.

Gabriella Lana, Liliana Iasbez & Lidia Meak: Glossary of Geographical Names in English, French, Spanish, Italian, Dutch and German. Elsevier Publishing Company, Amsterdam, London, New York 1967. 184 s. 13 × 19,5 cm. 27,50 Hfl.

Dette arbejde er anlagt som en praktisk håndbog indeholdende ca. 4400 geografiske navne i de former, som anvendes i de i titlen nævnte 6 sprog. Den er nærmest beregnet for oversættere eller tolke, men har tillige interesse for geografer og kartografer.

Vanskeligheden består deri, at den samme lokalitet ofte har et betydeligt antal indbyrdes afvigende benævnelser. Man træffer således nuancer i stavemåden, man finder som led i et stednavn det enkelte sprogs betegnelser for terrænelementer (bjerg, dal, hav, flod, bugt etc.), betegnelser for stor og lille, øst og vest o. s. v., men navneproblemet er langt mere vidtrækkende. I sådanne områder, hvor flere sprog lever side om side, og i lande, der i national og politisk henseende er og har været labile, møder man flere i sproglig henseende dybt forskellige benævnelser på den samme lokalitet. Ikke mindst når det drejer sig om nye statsdannelser, opstår der vanskeligheder af denne art. I andre tilfælde er der tale om gamle navneformer kontra nye, f. eks. i Europa, hvor græske og latinske navneformer er omdannede eller forvanskede i germanske, slaviske, keltiske og delvis arabiske områder. Endelig har man de særlige vanskeligheder, som opstår ved transkription fra skriftsprog med andre alfabeter eller med en helt anden sproglig konstruktion end de indoeuropæiske sprog.

Det ville være urimeligt at forvente af en lille bog som denne, at den skulle klarlægge de her tangerede problemer, og da navnlig ikke, at den skulle angive en løsning. Den må kun opfattes som en praktisk anvendelig håndbog, men som sådan vil den også være nyttig.

Niels Nielsen.

William C. Knopf & Herbert A. Cook (eds.): Marine Sciences Instrumentation. Volume 3. Proceedings of the Third National Marine Sciences Symposium, April 21-23, 1965. Plenum Press, New York 1965. 295 s., talr. fig. 22 × 28 cm. 12,50 \$.

Grundlaget er forhandlingerne under et symposium 1965 i National Ma-

rine Sciences angående nye oceanografiske instrumenter og målemetoder. Udviklingen på dette felt har siden sidste verdenskrig haft en næsten eksplosiv karakter, og såvel teknikken som den teoretiske behandling og den praktiske anvendelse af resultaterne har totalt ændret betingelserne for udforskningen af oceanerne. Det ville være irrelevant at nævne eksempler eller at fremhæve et eller andet. Opgaven her kan kun være at gøre opmærksom på denne meget overskuelige og indholdsrige statusopgørelse, inden den bliver forældet.

Niels Nielsen.

Robert C. Miller: The Sea. Thomas Nelson & Sons, London 1967. 316 s., talr. ill., 60 farveplancher. 22,5 × 29 cm. 84 sh.

Det internationale bogmarked præsenterer i disse år et stort antal oplysende værker i stateligt format og med farvereproduktioner som blikfang og som basis for salget af store oplag. Ofte udgør disse billeder indtil 20-30 % af den samlede sideplads, og de sort-hvide billeder har ikke sjældent et lignende omfang. Moderne grafisk teknik har muliggjort masseproduktion, og konkurrencen – navnlig med de i U. S. A. udgivne uge- og månedblade – er meget hård. Man mindes stundom de populære værker fra århundredets begyndelse og griber sig selv i at længes efter en lidt mere „kedelig“ og mere saglig fremstilling, både i tekst og illustrationer. Er der ikke en fare for, at den almene orientering om forskningens veje og resultater udvikler sig i retning af noget, der ligner kulørte hefter med mange små overraskende, måske endog sensationelle, momenter og et billedstof, som delvis kunne siges at høre hjemme i et reklamehefte for den fotografiske industri?

I det foreliggende tilfælde rummer teksten mange gode og interessante oplysninger om havet i almindelighed, og havets fysiske og biologiske forhold samt en belysning af en række kulturgeografiske problemer, hist og her med ekskursioner til hovedtemaets grænseområder. Forfatteren er en højt anset marinbiolog og tillige en fremragende skribent.

Niels Nielsen.

B. M. McCormac (ed.): Aurora and Airglow. Proceedings of the NATO Advanced Study Institute, 15.-26. august 1966. Reinhold Publishing Corporation, New York, Amsterdam, London 1967. 689 s., talr. ill. 16 × 24 cm. 31,25 \$

Studiet af nordlys og beslægtede fænomener har gennem målinger fra satellitter fuldstændig ændret karakter. I takt med udviklingen af måleteknikken vil vor forståelse og viden efterhånden udvides. Det er overordentlig værdifuldt, at det mindre end 1 år efter afholdelsen af et to ugers symposium på University of Keele, Staffordshire i England, har været muligt at udgive de her foreliggende foredrag med diskussion og kommentarer af en lang række fremragende videnskabsmænd. Bogen afrundes med en oversigt over forskningens aktuelle stade og er uden tvivl den mest ajourførte oversigt, som i øjeblikket haves over denne forskningsgren.

Børge Fristrup.

Proceedings, International Conference on Permafrost. National Academy of Sciences – National Research Council, Washington, D.C. 1966. 563 s., tatr. ill. $22 \times 28,5$ cm. 35 \$.

Bogen bringer foredrag og diskussionsindlæg fra den første internationale konference om permafrost, der afholdtes på Purdue University i U S A 11.-15. november 1963. I konferencen deltog ca. 300 forskere og teknikere fra hele verden. Bogen rummer 100 afhandlinger, skrevet af eksperter fra Argentina, Canada, Japan, Norge, Polen, Sverige, Tyskland, U S A og U S S R, og så at sige alle aspekter vedrørende permafrost er behandlet, så bogen er den mest omfattende oversigt over permafrost og de dermed forbundne problemer, der er udgivet til dato. Det er en håndbog, som ingen, der beskæftiger sig med arktiske eller subarktiske områder, kan komme uden om.

Børge Fristrup.

David M. Hopkins (ed.): The Bering Land Bridge. Stanford University Press, Stanford, California 1967. 495 s., ill. 16×25 cm. 18,50 \$.

Det er efterhånden almindeligt, at symposieberetninger + diskussion udgives i bogform, og det er der kommet mangen up-to-date og inspirerende håndbog ud af. Uden at undervurdere redaktørens arbejde kan man sige, at det i de fleste tilfælde kun drejer sig om samling og arrangering af de indleverede bidrag og referater.

David M. Hopkins' intention har været en anden. Forud for den VII Congress of the International Association for Quaternary Research i Colorado 1965 planlagde han (som er geologisk forsker og har beskæftiget sig med Bering-området i en snes år) et heldags, tværfagligt symposium med arbejdstitlen „Late Genozoic History and Environments of the Bering Land Bridge“. Kendte forskere fra U S A, Canada, U S S R, Tyskland, Storbritannien og Island blev opfordret til at sætte sig grundigt ind i hverandres synspunkter og resultater, og forud for symposiet blev der udvekslet omfattende resuméer af diverse bidrag. Efter møderne var der lejlighed til udstrakt revision af afhandlingerne, og de blev redigeret således, at selvmodsigelser og gentagelser blev strøget; bogens mange russiske bidrag er indleveret i såvel russisk som engelsk udgave og derefter grundigt bearbejdet. Desuden er 8 artikler skrevet specielt til bogen.

Resultatet er blevet en klar og grundig håndbog om emnet. Omsluttet af redaktørens indledning og syntese behandles områdets geologiske historie, dets plante- og dyreliv og menneskets vandringer og eksistensvilkår samt kysterne og de omgivende have. Bidragsydernes kompilerede oversigter og fyldige litteraturlister samt et omfattende stikordsregister gør den yderligere værdifuld. Er det inkonsekvent efter gennemlæsning af et så velbearbejdet materiale, at man savner de individuelle udtryksformer og de ofte grelle forskelle mellem de enkelte forfatteres synspunkter, som træder skarpere frem i „almindelige“ symposieberetninger?

Børge Fristrup.

Edward Wilson: Diary of the DISCOVERY Expedition to the Antarctic Regions 1901-1904. Blandford Press, London 1966. 416 s., 47 akvareller og mange tegninger af forfatteren. 19×25 cm. 6 gns.

Edward Wilson var læge og zoolog på „Discovery“ ekspeditionen 1901-

04; tillige var han nygift, og han skrev og tegnede sin dagbog sådan, at der blev en karbonkopi af hver side, som blev sendt til hans kone, når der var skibsløjlighed. På „Terra-Nova“ ekspeditionen (1910-13), som jo alle kender fra Scott's dagbog, var Wilson chef for den videnskabelige stab og én af de fem, der var helt fremme ved Sydpolen (og Roald Amundsens flag); han omkom. Da hans enke døde i 1943 blev dagbogen, akvarellerne og tegningerne overdraget til the Scott Polar Research Institute, som nu har besørget udgivelsen.

Wilson's dagbog bringes in extenso i fornemt udstyr med meget smukke reproduktioner. Desuden er der udarbejdet en kort biografi, noter om tekst og illustrationer, ekspeditionens medlemmer og skibet samt et stikordsregister. Geografisk bringer bogen naturligvis ikke noget nyt, men som ekspeditionshistorisk dokument er den spændende læsning og giver et godt indtryk af vilkårene på en af de første ekspeditioner til Antarktis. Wilson var en god iagttagere og havde rige menneskelige egenskaber – man er i godt selskab med denne bog.

Børge Fristrup.

Dorothy Jean Ray: Eskimo Masks: Art and Ceremony. Photographs by Alfred A. Blaker. University of Washington Press, Seattle and London 1967. 246 s., 82 pl. deraf 12 i farver. 20 × 25 cm. 12,50 \$.

Værkets titel er for så vidt misvisende, som bogen kun omhandler eskimomasker fra Alaska og Aleuterne og kun nævner grønlandske masker rent periferisk.

Af bogens tre afsnit behandler det første maskernes kultiske betydning og deres anvendelse ved fester og danse, og forfatterinden søger at belyse de eskimoiske maskers tilknytning til den amerikanske nordvestkysts indianerkulturer ved hjælp af arkæologiske og historiske kilder. Dette afsnit er illustreret med 12 meget smukke farveplancher. Bogens anden del omfatter 70 tavler med fotografiske gengivelser eller tegninger af masker, og den sidste tredjedel er en detaljeret beskrivelse af de afbildede masker. Med sin fyldige litteraturliste er bogen af interesse såvel for kunsthistorikere som for videre kredse; det er en vellykket bog om et interessant og lidet behandlet emne.

Børge Fristrup.

Adolf Hoel: Svalbard III. Svalbards historie 1596-1965. Sverre Kildahls Boktrykkeri, Oslo 1967. 502 s., ill. 20 × 25,5 cm. 200 n. kr. (Bind I, II og III: 528 n. kr.).

Med det her foreliggende tredje bind er Adolf Hoels store værk bragt til en lykkelig afslutning. Der bringes her et personregister og fortegnelser over kort og illustrationer, men desværre ikke noget register over geografiske stednavne, hvilket savnes.

Bindet slutter sig nært til de to foregående (anmeldt i Geogr. Tidsskr. 66: 1) og behandler en række kul- og minekompagnier, den norske aktivitet på Bjørnøya og de senere års olieeftersøgning på Svalbard.

Som nævnt i anmeldelsen af første bind, har dette værk haft svære fødselskvaler, idet både Adolf Hoel og hans efterfølger som redaktør, Kjeld Myklebust, døde, inden værket nåede i trykken. Hoels store materiale er imidlertid omhyggeligt ajourført, og der er ingen tvivl om, at værket stort set fremtræder, som Hoel selv havde forestillet sig det. På

mange måder har det dog lidt under at Hoel ikke har været med til den endelig redaktion af stoffet; flere kapitler bærer således præg af, at man ikke helt har kunnet bearbejde de foreliggende noter.

Selskab for selskab bliver beskrevet, og aktiviteten bliver bogstaveligt talt gennemgået år for år. Der er herved frembragt et enestående materiale til belysning af minedriftens historie; men det kan ikke nægtes, at læseren i nogen grad lades i stikken og kun vanskeligt kan udtrække de essentielle hovedlinier i kulbrydningens historie på øerne. Dertil kommer, at man af pladsmæssige grunde har undladt et noteapparat, og at litteraturlisten er yderst kortfattet og langtfra dækkende. Der henvises til, at forfatterens private arkiv og kartotek over såvel trykte som utrykte kilder er deponeret på Norsk Polarinstitut. Dette hjælper dog ikke læseren, som ofte kun usikkert kan vurdere betydningen af de enkelte oplysninger.

På trods af disse ikke uvæsentlige mangler er værket et helstøbt arbejde, der vidner om Hoels store kendskab til landet og dets økonomiske geografi og historie. Det rummer den hidtil grundigste analyse af minedriften og dens vilkår under arktiske forhold; det er et værk, som ingen, der beskæftiger sig med Arktis, kan komme uden om. *Børge Fristrup.*

Wolf Herre: Das Ren als Haustier. Eine zoologische Monographie.

Akademische Verlagsgesellschaft Geest & Portig, Leipzig 1955. 324 s., 79 fig. 16 × 23,5 cm. 20 MDN.

En af de vigtigste forudsætninger for menneskets kulturelle udvikling har været anskaffelsen af husdyr. Hvor stammer de fra – hvor længe har mennesket været i besiddelse af det enkelte husdyr? Forfatteren behandler disse og mange andre vigtige kulturhistoriske og zoologiske spørgsmål i forbindelse med rensdyret; der er tale om en treklang: husdyr-landskab-menneske. Herre's bidrag er af zoologisk art, og domestikationsproblemet står derfor som det centrale i bogen. Geografisk set er behandlingen ret traditionel, og den seneste udvikling op til 1955 er ikke altid registreret. Et stort stof er dog her samlet i en monografi om renen, der må betegnes som et rigtigt husdyr. *N. Kingo Jacobsen.*

Luc de Heusch: A la découverte des Tsiganes. Etudes ethnologiques 3,

Institut de Sociologie, Université Libre de Bruxelles 1965. 207 s., ill. 13 × 19 cm. 300 belg. fr.

Bogen indeholder en koncentreret oversigt over vor viden om zigeunerne i det europæiske samfund. Den trykte litteratur om spørgsmålet er meget righoldig og af ret forskellig værdi, men der er 2 selskaber, et engelsk og et fransk, hvis undersøgelser og publikationer i så henseende er afgørende.

Zigeunerne kalder sig selv „rom“, medens alle andre benævnes „gajo“. Zigeunerne har en kompliceret inddeling i klaner eller kaster. Et egentligt skriftsprog savnes, og selv taburegler, retsbestemmelser og lignende overleveres mundtligt. Man har ikke noget nøjagtigt tal for verdens zigeunerbefolkning, der skønsmæssigt anslås til 5 mill. Under sidste verdenskrig gik mange zigeunersamfund i Europa til grunde, andre blev mere eller mindre bofaste, og en del udvandrede fra Europa til Amerika, Sydafrika og Australien.

Et særligt præg får denne fremstilling ved forfatterens samarbejde med belgieren Jan Yoors, der som dreng blev adopteret af en zigeunerfamilie tilhørende den fornemme Lowara-klasse. De to mænd gennemførte i 1961 en rejse gennem de vest- og sydeuropæiske lande, hvor de opsøgte zigeunersamfund for at registrere deres øjeblikkelige situation i det europæiske samfund.

Man finder mange interessante enkeltheder, f. eks. beskrivelsen af kolonierne i udkanterne af Paris. Det synes, som om de vandrende zigeunere kun har svag kontakt med dem, der er blevet fastboende. Problemet i vore dage er, om dette folk, som har overlevet århundreders forfølgelser, også vil kunne overleve nutidsfænomener som skolegang, faste boliger, gode kår og navnlig venlighed og forståelse fra deres naboer gajoerne.

Niels Nielsen.

Folke Dovring: Land and Labor in Europe in the Twentieth Century.

A comparative survey of recent agrarian history. With a chapter on Land Reform as a Propaganda Theme by Karin Dovring. 3. udg. (Studies in Social Life, IV). Martinus Nijhoff, The Hague 1965. XI/511 s., ill. 16 × 25 cm. 54 Hfl.

Den her foreliggende 3. udgave af Folke Dovrings sammenlignende studium over Europas agrare udvikling i dette århundrede (med enkelte historiske tilbageblik) er ført op til tiden omkring 1960. Selv om der er tale om et socio-økonomisk arbejde, indeholder det dog mange ting af interesse for en geograf, idet der bringes væsentlige bidrag til diskussionen om de store og omfattende strukturændringer, som europæisk landbrug er inde i i disse år.

Forfatteren gør et stort og hæderligt arbejde for gennem talmæssige analyser at anskueliggøre nogle af de problemer, landbruget har at trækkes med. Ikke mindst optager spørgsmålene om landbrugets arbejdskraft, dets effektivitet og intensitet en stor plads i behandlingen, og der gøres vellykkede forsøg på at give disse forhold målelige udtryk. Trods uanribelig metodik og alle mulige forbehold bliver de fremstillede tabeller dog noget teoretiske; det er klart, for det er ikke gørligt ved hjælp af den forhåndenværende statistik at give et fuldgyldigt billede af de socio-økonomiske forhold i europæisk landbrug, dels er de nationale forskelligheder i materialets udarbejdelse meget store, og dels må der sættes et spørgsmålstejn ved værdien af de enkelte landes gennemsnitstal på grund af de store regionale forskelle. Man behøver blot at tænke på forholdene i Italien.

Arbejdet er ikke desto mindre en overordentlig rig kilde med hensyn til belysning af landbrugets problemer rundt omkring i Europa; som eksempel kan nævnes oplysningen om, at mekaniseringen af landbruget i 1950'erne de fleste steder er gået hurtigere end afgang af arbejdskraften. Man konstaterer også, at Danmark har størst bruttoudbytte pr. mand pr. år – men tillige, at USA allerede i begyndelsen af 1940'erne stod på det niveau, Danmark nåede i 1960.

I kapitel 3 behandles bl. a. brugsstørrelserne, og i en tabel fremlægger forfatteren en ny og forbedret metode til at vise landbrugene efter størrelse. Der gives også en oversigt over arbejdskraftoverskuddet og produk-

tiviteten ved forskellige brugsstørrelser. Her konfronteres man med oplysningen om, at ligevægten mellem forhåndenværende og nødvendig arbejdskraft findes i følgende størrelsesklasser: Storbritannien 60-120 ha, Frankrig 50-100 ha, Danmark 30-60 ha, Vesttyskland 20-50 ha, Holland og Belgien 20-30 ha. Heraf må man slutte, at de nævnte brugsstørrelser er de mest økonomiske med hensyn til arbejdsindsats (1,5 – 2 mand).

Det vil være umuligt at referere alle de punkter, bogen behandler, men lad mig nævne, at man i kapitlet om europæiske jordreformer i nyeste tid får en redegørelse for de ideer, som er ved at blive bragt til udførelse i Storbritannien og Sverige: at landbruget indtægtsmæssigt stilles lige med de øvrige grupper i samfundet. At Danmark ikke omtales i denne forbindelse, har sin naturlige forklaring, men der findes heller ingen omtale af de tilsvarende påtænkte foranstaltninger i fællesmarkedslandene – måske fordi disse ting ikke var helt afklarede, da bogen blev udgivet. Dovrings bog er dog den hidtil bedste kilde til en oversigt over det om diskuterende landbrug og dets fremtidsmuligheder, ikke mindst når man tager den ganske omfattende bibliografi i betragtning. *Viggo Hansen.*

Jean Chardonnet: Géographie industrielle, Tome II: L'Industrie.

(L'Economique No. 2, collection dirigée par Henri Guitton et Alain Barrère). Editions Sirey, Paris 1965. 461 s., 24 fig. 16 × 24,5 cm. 52 F.

Behandlingen af industrigeografien er mindst lige så grundig som samme forfatters behandling af energikildernes geografi (se anmeldelse i Geogr. Tidsskr. bind 66: 1), og man føler straks, at forfatteren afgjort er på hjemmebane. I første omgang er bogen lidt uoverskuelig; men da indledningen til bogens fire hovedafsnit og til hvert enkelt kapitel i korthed redegør for indholdet, kan man til en vis grad benytte Chardonnet's bog som opslagsbog, skønt den tydeligt fra forfatterens side er tænkt som lærebog og også nærmest må betragtes som sådan, eller måske snarere som læsebog. Et fyldigt emneregister havde afgjort været en gevinst.

Om selve indholdet kan man sige, at det vidner om forfatterens store og detaljerede kendskab til emnet. Der står utroligt meget, som man ellers ikke er vant til at se behandlet i en almindelig økonomisk geografi, og eksemplernes mængde er legio. Behandlingen havde dog vundet i overskuelighed, om en større del af de talmæssige oplysninger havde været omsat i tabeller eller diagrammer.

Der er ingen tvivl om, at Chardonnet's bog er et værdifuldt bidrag til industriens geografi, men det ville have været en stor gevinst – især for læsere uden for Frankrig, om ovennævnte mangler havde været afhjulpet.

Viggo Hansen.

Howard G. Roepke (ed.): Readings in Economic Geography. John

Wiley & Sons, New York, London, Sydney 1967. 662 s., ill. 18 × 26 cm. 56 sh.

Udgiveren af dette værk har sat sig som mål at præsentere i en passende form en samling artikler som supplement til de indledende kurser i økonomisk geografi. Der siges i forordet, at udvælgelsen er sket med den hensigt at vise så mange sider af den økonomiske geografi som muligt, og at man derfor har gennemgået mere end 1000 artikler. Det er klart,

at valget har været svært; men det havde sikkert været alle anstrengelser værd, hvis der var kommet noget virkelig godt ud af det.

Den foreliggende kollektion af tidligere publicerede artikler – nu og da temmelig gamle – er hentet fra såvel fornemme geografiske serier som fra populære tidsskrifter, tekniske blade og ugejournaler og bevæger sig alt for ofte i periferien af geografien. Selvfølgelig er der gode ting imellem, præsenteret af geografer som D. W. Fryer, T. F. Barton, Don C. Bennett, H. F. Gregor, W. Zelinsky, G. Alexandersson m. fl., og flere af dem rammer i centrum; men for folk, der har adgang til et geografisk bibliotek, må de store anstrengelser siges at have været temmelig nytteløse.

Viggo Hansen.

Erich Obst: Allgemeine Wirtschafts- und Verkehrsgeographie. 3. Aufl.

(Lehrbuch der Allgemeinen Geographie, Band VII). Walter de Gruyter & Co., Berlin 1965. XX/698 s., 57 fig., mange tabeller, 1 løst kort. 17,5 × 24,5 cm. 54 DM.

Erich Obst & Gerhard Sandner: Nachtrag 1967 zur 3. Auflage 1965 der Allgemeinen Wirtschafts- und Verkehrsgeographie. Walter de Gruyter & Co., Berlin 1967. 59 s., talr. tabeller. 16,5 × 24 cm. 5 DM.

Allgemeine Wirtschafts- und Verkehrsgeographie er nr. 7 i en række værdifulde håndbøger, som omfatter alle aspekter af geografien. Den falder i tre hovedafsnit: det geografiske grundlag (naturforhold, mennesket), erhverv og erhvervsregioner. De to første behandler så godt som alle dele af den systematiske geografi med henblik på betydningen for erhverv og trafik, medens det sidste omhandler økonomiske regioner af lavere og højere orden, som belyses med konkrete eksempler, og slutter med en gennemgang af alle verdens økonomiske storregioner. Et stort fond af viden er samlet og fremstillet i næsten leksikalsk stil, som tværtimod at trætte meddeler koncentreret og detaljeret oplysning.

En yderligere aktualisering af stoffet foreligger i et i 1967 udkommet tillæg, der indeholder statistik ført op til 1965 (-66) over de grene inden for industri og trafik, der har undergået de største ændringer, f. eks. energiråstoffer, skibsbyggeri og lastvognspark. *Ruth Helkiær Jensen.*

Heinrich Schiffers (Herausg.): Heinrich Barth. Ein Forscher in Afrika. Leben - Werk - Leistung. Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1967.

540 s. + 39 fotos, 24 fig., 5 kort. 17,5 × 24,5 cm. 96 DM.

Selv om der allerede eksisterer en meget omfattende litteratur om Heinrich Barth og hans skelsættende forskning i Sahara, Atlaslandene og Sudan-Guinea i årene 1849-55, føles det rimeligt at udgive de her foreliggende 20 afhandlinger af videnskabsmænd fra mange lande for derigennem at tilvejebringe et monument over en stor forsker og opdagelsesrejsende, en status over hans livsværk og en vurdering af de konsekvenser, dette har fået for det århundrede, der siden da er forløbet.

De enkelte bidragydere omhyggelige behandling af det vældige stof, Barth efterlod sig, har givet et interessant indblik i arbejdsformen og arbejdsmulighederne i denne for udforskningen af Afrika afgørende periode, hvor verdensdelens centrale regioner blev åbnet for europæisk kund-

skab, foretagsomhed og politisk indflydelse. I alle disse henseender er bogen om Heinrich Barth et vigtigt kildeskrift. *Niels Nielsen.*

Bruce Brander: The River Nile. National Geographic Society, Washington, D.C. 1966. 228 s., 223 illustrationer, hvoraf 207 i farver. 18 × 26 cm. 4,25 \$.

Denne bog er en naturhistorisk, arkæologisk og kulturhistorisk beretning om en rejse langs Nilen fra dens kilder til udløbet i Middelhavet, med pragtfulde billeder af plante- og dyreliv, af arkæologiske levn og af mennesker, og med skildringer af tidligere tiders rejser i området. Det geografiske stof ligger mere i de smukke fotografier end i teksten, hvor Geziraprojektet affærdiges med 20 korte linier, og hvor Sadd el Aali (det nye dæmningsanlæg) behandles mere som et teknisk vidunder end som et kæmpestort økonomisk foretagende af vital betydning for Ægypten. Stoffet er helt på linie med artiklerne i National Geographic Magazine.

Viggo Hansen.

The Middle East and North Africa 1965-66. A survey and directory. 12. ed. Europa Publications Ltd., London 1965. XVI/820 s., 1 kort. 5 £.

Dette betydningsfulde værk, som praktisk talt kan besvare ethvert spørgsmål angående den region, det behandler, er blevet til ved et samarbejde mellem eksperter. Bogen er delt i to hovedafsnit: en almindelig oversigt og en gennemgang af de enkelte lande.

Professor W. B. Fischer giver indledningsvis en geografisk introduktion til området, hvori den naturgivne baggrund for menneskelivet, samfundsformerne og erhvervslivet præsenteres på udmærket måde. Dette afsnit behandler endvidere en række vigtige problemer i den arabiske verden: de religiøse forhold, den arabiske liga, oliefund og olieproduktion, flygtningene, Suezkanalen m. m.

Anden del, som er langt den største, giver for hvert land i området en rigdom af kendsgerninger fra de mest forskelligartede sider af hverdagslivet og bliver herved et fortrinligt opslagsværk. For hvert land behandles dets geografi, historie, forfatning, styre, politik, retsvæsen, religion, publikationsvirksomheder, økonomi, statistik, produktion, handel, samfærdsel, uddannelsesvæsen og kulturelle forhold. Et antal tabeller ledsager teksten, og en bibliografi afslutter hvert afsnit.

Ingen, der arbejder med denne del af verden, vil kunne undvære dette værk som håndbog eller ligefrem som leksikon. Man måtte ønske, at alle regioner i udviklingslandene var dækket ind på en lige så udtømmende og praktisk måde. *Aage Aagesen.*

Assane Seck & Alfred Mondjannagni: L'Afrique occidentale. La Géographie et ses problèmes, 21. Presses Universitaires de France, Paris 1967. 291 s., ill. 14 × 18,5 cm. 20 F.

En udmærket lille oversigt over Vest Afrika – på fransk, hvilket de fleste jo tror, de ikke kan læse. Den bringer dog ikke oplysninger om de „franske“ områder i Vest Afrika, som ikke kan findes i tilsvarende engelsksprogede værker. Her kunne ellers store mangler i den almindelige viden være afhjulpet. *Henrik Jeppesen.*

Chaudhri Muhammad Ali: The Emergence of Pakistan. Columbia University Press, New York og London 1967. 418 s., 5 kortskitser. 16 × 24 cm. 78 sh.

Værket beskriver begivenhederne omkring delingen af Britisk Indien, i hovedsagen perioden 1946-48. Forfatteren indtog en vigtig post under selve delingen som sekretær for „The Partition Council“, hvis formand var Lord Mountbatten. Senere var Chaudhri Muhammad Ali premierminister for Pakistan, fra 1955 til 1956.

I forordet forklarer forfatteren, at han har forsøgt at fremstille det historiske forløb i de urolige år så objektivt som muligt. Under læsningen overtydes man hurtigt om, at dette meget langt fra er lykkedes. Synsvinklen er den muhammedanske og pakistanske, og dette præger både den historiske fremstilling og vurderingen af konflikternes nøglepersoner. For geografer er bogens sidste fem kapitler nok af størst interesse. De behandler flygtningeproblemet, de tre omstridte stater Kashmir, Hyderabad og Junagadh, striden om Indus, Pakistans økonomiske problemer og de administrative og politiske problemer. Bogen afsluttes med et omfattende noteapparat og stikordsregister.

Steen Folke.

Prue Dempster: Japan Advances. London: Methuen & Co.; New York: Barnes & Noble, 1967. 329 s., 160 fig., 58 pl. 16 × 24 cm. 75 sh.

Målestokken for bøger om Japans geografi er Trewartha's klassiker. I forhold til denne er Dempster's bog mindre af størrelse og omfang og knap så dokumenteret. Ejheller har den haft flere udgaver til at få alle fejl rettet (f. eks. angives en række hektarudbytter på side 135 ff. for ris i kilo, hvor der skulle have stået hektokilo). Når dette er sagt, må det imidlertid straks fremhæves, at fordelene er mange: den er nyere, langt mere overskuelig og centreret nærmere tyngdepunkterne for interesse i moderne regionalgeografi. Således bringes en lang række detaljerede studier af lokale områder ind til belysning af oversigtsmæssigt stof, og sammenhængen mellem emnerne bliver derved klarere. Bogen er et vellykket forsøg på at frembringe en moderne Japan-geografi på et niveau imellem Isida's lille og Trewartha's store. Yderligere supplerer den dem på udmærket måde, så den er uden tvivl et værdifuldt bidrag til oplysning om det land, der – som foreløbig eneste undtagelse – har gjort springet fra U-land til I-land.

Sofus Christiansen.

David Dichter: The North-West Frontier of West Pakistan. A Study in Regional Geography. Clarendon Press: Oxford University Press, London 1967. 231 s. + 21 fotoplancher, 21 fig. 16 × 24,5 cm. 63 sh.

Bogen behandler området mellem Hindukush i nord og Sulaiman-bjergene i syd. Dette er Pathanernes hjemland, og de har ifølge forfatteren forstået at udnytte områdets strategiske placering nær grænsen mellem Pakistan og Afghanistan. Mere end 80 % af befolkningen ernærer sig ved landbrug, men det er mere bemærkelsesværdigt, at fremstilling af rifler stadig er et vigtigt landsbyhåndværk. Områdets distrikter gennemgås et for et, og der lægges vægt på sammenhængen mellem Pathanernes levevis og de barske naturgeografiske betingelser. Fremstillingsformen er den fantasifulde engelske: „These hills present a most depressing aspect. So

wild and sterile is their appearance that it gives one the sense of being on another planet while crossing them" (p. 117).

Indholdet placerer bogen som en mellemtung mellem en håndbog og en monografi. På den ene side forsøger forfatteren at give en nogenlunde systematisk oversigt baseret på den eksisterende statistik og tilgængelige kilder. Kildematerialet er omfattende og, så vidt anmelderen er i stand til at skønne, ret fuldstændigt. Eksempelvis citeres Barth's arbejder fra Swat flere steder. På den anden side prøver forfatteren at trænge længere ned i detaljen. Under en ni måneders studierejse i området har han optaget „sample surveys“ og interviews med enkeltpersoner, som i et vist omfang er medtaget i bogen. Udvalget har givet fremstillingen et noget tilfældigt præg, som yderligere accentueres derved, at det eksisterende kildemateriale er meget uensartet. Alligevel tilføjer feltarbejdets resultater værket en væsentlig dimension, og sammenblandingen af fugle- og frøperspektiv må betragtes som et forsøg på en højst tiltrængt fornyelse af den beskrivende regionalgeografi.

Steen Folke.

Ta-Chung Liu & Kung-Chia Yeh: The Economy of the Chinese Mainland: National Income and Economic Development, 1933-1959.

Princeton University Press, Princeton, New Jersey 1965. XVI/771 s., 94 tabeller. 16,5 × 24 cm. 10 \$.

Bogen er en skildring af Kinas økonomiske udvikling fra tiden før krigen til 1959, og som sådan har den almen interesse. For geografer har det måske især betydning, at man får lejlighed til at se to økonomer i arbejde med at konstruere et sagligt, forsvarligt billede af kinesisk økonomi på baggrund af de sparsomme kilder, som er yderst vanskelige at vurdere. Økonomiens styrke viser sig i de mange muligheder for afprøvning af materialets konsistens, og dens svaghed i afhængigheden af det basale materiale. Det er interessant at se den store betydning John L. Buck's klassiske arbejde om Kinas arealudnyttelse har selv for økonomiske vurderinger næsten 30 år senere.

Sofus Christiansen.

E. Stuart Kirby (ed.): Contemporary China, V. 1961-1962. Hong Kong University Press, Oxford University Press, Hong Kong, London, New York 1964. 350 s., ill. 15 × 23 cm. 37 sh. 6 d.

Arbøgerne i serien „Contemporary China“ fortjener, at opmærksomheden henledes på dem. Til glæde for Kina-interesserede udgives de nu ved University of Hong Kong's ny „Institute of Modern Asian Studies“. Dette bind bringer dels nogle artikler af samfundsvidenskabelig (geografisk) interesse, dels oversigt over kinesisk dokumentation, en kronologisk fortegnelse over økonomiske, sociale og politiske begivenheder i Kina 1960-62 og endelig en emneopdelt bibliografi.

Sofus Christiansen.

Koentjaraningrat (ed.): Villages in Indonesia. Cornell University Press, Ithaca, New York 1967. 428 s., 17 kort og 28 tabeller. 16 × 24 cm. 10 \$.

Bidragyderne til dette samlewerk er en halv snes indonesiske, hollandske og amerikanske etnologer – blandt dem Clark E. Cunningham og

Clifford Geertz – forstærket med en sociolog, en agronom og en specialist i det traditionelle indonesiske retssystem. Redaktøren indleder bogen med en nyttig oversigt over „Social Studies on Rural Indonesia“ og afslutter den med nogle generalisationer om indonesiske landsbyer. De øvrige bidrag er alle *case studies* af enkelte landsbyer, udvalgt så de kan siges at dække den regionale variation fra Sumatra til Vest Irian.

Bogen er disponeret efter karakteren af den dominerende økonomiske aktivitet. Landsbyerne falder i tre hovedgrupper efter landbrugssystemet: *shifting cultivation*, permanent agerbrug til selvforsyning og specielt agerbrug med markedssigte. Helt for sig står landsbyen på Vest Irian, hvis hovednæringsvej er indsamling af sago.

Under beskrivelsen af de enkelte landsbyer omtales landbrugsaktiviteterne imidlertid ikke særligt indgående. Det er således nok symptomatisk, at der under en beskrivelse af de problemer, man har med *alang-alang*, blot henvises til, at denne er en vild græs (p. 294). For geografer i det mindste ville det være af interesse at få oplyst, at *alang-alang* er den velkendte og overalt i troperne besværlige *Imperata cylindrica*. Den materielle kultur behandles i det hele taget stedmoderligt. Det er den sociale organisation, ejendomsbesiddelse, rituelle funktioner og politiske relationer, som har forfatternes interesse. Selv om de fleste kapitler bærer præg af den pågældende forfatters speciale, giver bogen som helhed et levende indtryk af de kolossale forskelle i kultur og social organisation, som kendetegner det indonesiske rige. Steen Folke.

Clifford Geertz: The Social History of an Indonesian Town. M.I.T. Press, Cambridge, Mass. 1965. 217 s., ill. 14 × 21 cm. 7,50 \$.

Bogen om den lille by Modjokuto er et produkt af de mange og grundige Indonesien-undersøgelser, som forskere fra USA har arbejdet med i de sidste 10-15 år. Forfatteren vil være kendt af mange for sin bog om indonesisk landbrug; i den foreliggende bog beskriver han på basis af sit fyldige materiale for en enkelt by de hovedprocesser, der har ført Indonesien frem til den nuværende vanskelige situation. Skønt hovedvægten ligger helt på sociale forhold, har bogen interesse for geografer, fordi den bl. a. viser nødvendigheden af sociologisk viden ved tolkning af det geografiske bylandskab. Sofus Christiansen.

Oxford Regional Economic Atlas: United States & Canada. Clarendon Press: Oxford University Press, London 1967. 128 kortsider + index. 19,5 × 26 cm. 75 sh.

Det er altid med stor forventning, man modtager et nyt bind af denne serie, og også denne gang bliver den indfriet. Værket er en sand guldgrube af oplysninger om Canadas og USAs geografi, som de to udgivere, John D. Chapman og John C. Sherman, her præsenterer i en smuk og overskuelig form. Alt er med: topografi (47 s.), klimatologi, geologi, jordbund, hydrografi, befolkning, planteproduktion, minedrift, industri, transport m. m. Desværre mangler der tekst til kortene, ligesom det er tilfældet i Afrika-bindet i samme serie. Udarbejdelsen er sket med stor omhu,

kun kunne man ønske, at decimalsystemet ville blive anvendt i dette yderst anvendelige økonomiske atlas, som bør findes på enhver geografilærers reol.

Viggo Hansen.

Robert C. West & John P. Augelli: Middle America: Its Lands and Peoples. Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey 1966. 482 s., talr. ill. 18,5 × 25,5 cm. 96 sh.

Middle America er her taget i betydningen Latinamerika nord for Sydamerika, d. v. s. Mexico, de mellemamerikanske stater og Vestindien. De to forfattere giver en regionalgeografisk beskrivelse af området efter det velkendte mønster, der bygger på de nationale grænser, og skildringen er gennemsyret af den omhu, ærlighed og upartiskhed, der er typisk for en „textbook“ fra USA. Forfatterernes personlige indstilling til emnet fremgår af understregningen af sammenspillet mellem det fysiske miljø og kulturformen, og bogens grundidé er således deterministisk. Der lægges megen vægt på at skildre de forskellige kulturformer i et historisk perspektiv: den præcolombiske tid, den tidlige kolonisation, plantagetiden og den moderne epoke. Betydningen af historiens stempel på landskabet er et af hovedtemaerne, som det ikke mindst kommer frem i kapitlet „Cultural Areas of Modern Mexico“, hvor forfatterne foreslår en regional inddeling af Mexico på grundlag af nutidens folkelige og kulturelle særpræg.

Indføringen i de enkelte områders geografi er grundig og tilforladelig uden at indeholde særlige perspektiver eller stillingtagen. Som opslagsbog vil bogen være nyttig, og den kan anbefales som et udmærket supplement til gymnasiernes og seminariernes håndbogsbiblioteker.

Viggo Hansen.

Norris B. Lyle & Richard A. Calman (eds. & comps.): Statistical Abstract of Latin America 1965. Reference Series No. 5. Latin American Center, University of California, Los Angeles 1966. 180 s., 102 tabeller, 2 kort. 22 × 28 cm. 10 \$.

Latinamerika er et område, hvor forandringerne i vor tid sker i et fantastisk tempo, og samtidig en region, hvor landenes officielle statistik dels foreligger meget forskelligartet, dels så ufuldstændigt, at det kan være yderst besværligt at danne sig et samlet overblik over forholdene og yderst vanskeligt at drage sammenligninger landene imellem. Det var derfor værdifuldt, at University of California i 1956 påtog sig den ingenlunde lette opgave, at skabe klarhed og oversigt over latinamerikansk statistik, en opgave som er blevet gennemført ved en årligt udsendt „Abstract“ – den foreliggende er den 9. i rækken.

En del oplysninger er baseret på FN-materiale, herunder FAOs oplysninger, men dette er suppleret med andet materiale, bl. a. fra rapporter, kommissionsbetænkninger, indberetninger og andre publikationer, der belyser vigtige områder. Tabellerne, der omfatter alt væsentligt fra arealanvendelse over demografi, sociologi, kulturliv og sundhedsvæsen til produktion, forbrug, samfærdsel, nationaløkonomi og erhvervsøkonomi, er ledsaget af en udførlig fortegnelse over litteratur, der på en eller anden måde belyser latinamerikansk statistik. Bogen er meget værdifuld og tidsbesparende for enhver, der arbejder med latinamerikanske forhold.

Aage Aagesen.

Oliver Davies: West Africa before the Europeans. Archaeology and Prehistory. Methuen's Handbooks of Archaeology. Methuen & Co., London, Barnes & Noble, New York 1967. 364 s., 1 kort, 115 fig., 50 fotos. 16 × 24 cm. 84 sh.

I 1963 sendte Ghanas Universitet, støttet af den ghanesiske regering, en ekspedition til Nubien for at deltage i de samlede bestræbelser på at skaffe så mange oplysninger frem som muligt, inden vandmasserne bag Aswan-dæmningen hindrede yderligere udforskning. Med stor succes udgravede man blandt andet et koptisk kloster, og siden kunne man i Accra bese en smuk udstilling af nubiske fund. Samtidig rejste Oliver Davies, der har undervist i arkæologi ved Ghanas Universitet siden 1952, omtrent ene mand langs Voltaflodens bredder 100 km nord for Accra for at samle så meget ind som muligt til belysning af Ghanas tidlige historie, inden disse arkæologisk vigtige områder blev dækket af vand ved Voltadæmnin- gens lukning i 1964!

Bogen indledes med en beskrivelse af det geografiske miljø. Dernæst følger et langt kapitel om forskellige dateringsmetoder, såvel relative som absolutte. Davies forklarer, hvorfor så mange af de i Europa med held anvendte metoder ikke kan anvendes i troperne; i flere tilfælde skyldes det mangel på viden, dette gælder fx dendrokronologi, hvorfor han stærkt ønsker en øget naturvidenskabelig forskning. De metoder, Davies selv benytter, er studiet af hævede strandlinier, der igen kan kædes sammen med gamle flodterrasser, og undersøgelser af geologiske profiler, hvor de vekslende pluvialtider viser sig ved tykkere lag af mørk jord på grund af øget plantevækst. Det er utroligt, så langt han er kommet. Det er lykkedes ham at korrelere de hævede strandlinier med tilsvarende systemer i Europa. I det hele taget er der gjort meget ud af at trække linier til Europa, således er de afrikanske navne på de vigtigste perioder og be- givenheder sat i relation til de europæiske, hvilket i høj grad letter for- ståelsen. Dette afsnit er derfor yderst vigtigt og meget anvendeligt. Der- efter følger en systematisk gennemgang af fundstof og lokalitetsbeskrivel- ser fra palæolitikum, mesolitikum, neolitikum og jernalderen. På grund af Oliver Davies' indsats eksisterer der flest oplysninger om Ghana; men arkæologerne i Dakar har efterhånden også fået lavet en del i Senegal- bassinet. Nigeria er ikke regnet med til Vestafrika i denne fremstilling. Bogens sidste korte kapitel beskriver de første europæeres ankomst og optræden.

Mange problemer er endnu uløste; men det er væsentligt, at Oliver Davies har delagtiggjort andre i sin store viden og fremlagt dette store materiale, som er resultatet af mange års energisk indsats ikke mindst i feltarbejdet. Hans velbegrundede appel til de lande, der yder teknisk bistand, om også at støtte arkæologiske undersøgelser, fortjener – i alles interesse – at blive hørt. Arkæologerne i Vestafrika er så få, at der ikke er tid til systematiske undersøgelser – de kan end ikke overkomme blot at registrere, hvad der er på de steder, hvor moderne by- og vejanlæg øde- lægger mulighederne for fremtidig forskning. *Nanna Noe-Nygaard.*

John A. Day: The Science of Weather. Addison-Wesley Publishing Company, Reading, Mass., London m.m. 1966. X/214 s., tatr. ill. 16×24 cm. 40 sh.

Forfatteren, der er ekspert i skyernes fysik, har forsøgt at skrive teksten, så den er forståelig for ikke-matematikere – og det er lykkedes. Omkring halvdelen af bogen omhandler skyer, nedbør og elektricitet i atmosfæren, og der er mange gode illustrationer. The Science of Weather må betegnes som en mindre lærebog i almindelig meteorologi, og dens ringe omfang giver ikke mulighed for fordybelse i ret mange emner.

Kr. M. Jensen.

Manfred Hendl: Grundriss einer Klimakunde der deutschen Landschaften. B. G. Teubner Verlagsgesellschaft, Leipzig 1966. 95 s., 52 tabeller og 2 kort. 16×23 cm. 17 MDN.

Med hovedvægten på temperatur- og nedbørsforholdene gennemgår forfatteren klimaet i Tyskland, opdelt i seks regioner. For hver region beskrives temperaturernes og nedbørens mønstre, deres reliefafhængighed og fordeling over året, samt hyppigheden af frost og sne.

Der er mange gode eksempler på klimaelementernes forskellighed, og de fremførte forklaringer på klimaforholdene er underbygget gennem litteraturhenvisninger. På trods af den kortfattede behandling af emnet – og de lettere påviselige variationer i Tysklands klimatiske mønstre – er der idéer at hente i denne bog for enhver, der beskæftiger sig med hjemlige klimaundersøgelser.

Kr. M. Jensen.

Hans v. Rudloff: Die Schwankungen und Pendelungen des Klimas in Europa seit dem Beginn der regelmässigen Instrumenten – Beobachtungen (1670). Friedr. Vieweg & Sohn, Braunschweig 1967. VIII/370 s., 89 fig., 68 tabeller. 18×24 cm. 48 DM.

Dette værk, der er bind nr. 122 i rækken „Die Wissenschaft“, er en yderst sober fremstilling af klimaændringsproblemerne. Man møder således gang på gang et kursiveret tekstafsnit, der ridser problemstillingen op og påpeger eventuelle svagheder i bevisførelsen.

Bogens første afsnit gennemgår de klassiske målerækker af tryk, temperatur og nedbør fra alle egne af Europa; dernæst behandles en samling cirkulationsmønstre, hvor hvert mønster afspejler en ekstrem måned eller årstid. Årsager til klimaændringer – som CO₂-mængdens variation – behandles, men forfatteren har vanskeligt ved at se grunden til store ændringer i CO₂-mængden i tidligere tider og hælder nærmest til den teori, som omfatter intensitetsændringer i strålingen og de deraf fremkaldte forandringer i cirkulationsforholdene i atmosfæren. Der opstilles definitioner for en række klimaændringer, inddelt efter tidsperiodernes længde, og den ofte påståede periodicitet i klimaet (2 års perioder/ 400 års perioder) gennemgås kort – det skal tilføjes, at ophavsmændene til disse idéer kun får ringe støtte af forfatteren.

Værkets hovedafsnit behandler afvigelser fra 1901-1950-gennemsnittet med hensyn til lufttryk, nedbør og temperatur i perioden fra ca. 1700 til 1950. Disse afvigelser vises i diagrammer og beskrives i en detaljeret tekst

for et halvt århundrede ad gangen. Som afslutning bringes ca. 50 sider tabeller fra en række stationer i Europa samt en litteraturliste med 1114 titler, hvoraf langt de fleste er af nyere årgang. *Kr. M. Jensen.*

Kh. P. Pogosyan: The Air Envelope of the Earth. Israel Program for Scientific Translations, Jerusalem 1965. Distributed by Oldbourne Press, London. 230 s., 86 fig. 18 × 24 cm. ca. 123 kr.

Bogen, der oprindeligt udkom i Leningrad i 1962, er en traditionel gennemgang af de meteorologiske elementer; men da eksemplerne i teksten er fra ellers vanskeligt tilgængelige kilder, får man en række interessante oplysninger. Desværre er figurmaterialet dårligt gengivet, hvilket muligvis skyldes manglen på originale klicheer; til gengæld er teksten kort og præcis, og de mange konkrete taleksempler gør bogen meget anvendelig. *Kr. M. Jensen.*

Axel Sömme (Herausg.): Die Nordischen Länder. Georg Westermann Verlag, Braunschweig 1967. 346 s., 163 fig., 48 tabeller, 24 billedtavler, 11 farvekort. 19 × 26 cm. 58 DM.

I anledning af den internationale geografkongres i Norden 1960 udarbejdede ledende geografer i de fem nordiske lande en systematisk og regional oversigt over Norden som helhed og over de enkelte lande. Værket, der redigeredes af Professor Axel Sömme, Bergen, fik titlen „The Geography of Norden“ og opnåede stor udbredelse som håndbog og delvis også som lærebog. Den foreliggende tyske udgave er for størstedelen en oversættelse af den reviderede og ajourførte engelske tekst; visse afsnit er dog ret stærkt omarbejdede. Billedstoffet er genoptrykt med enkelte ændringer.

Det er glædeligt at se, at der også synes at være brug for en tysksproget udgave af dette for kundskaben om Norden så betydningsfulde værk. *Niels Nielsen.*

F. Steinhauser (Herausg.): Probleme der Wettervorhersage/Problems of Weather Forecasting. Springer-Verlag, Wien, New York 1966. 161 s., ill. 15 × 23 cm. 53 DM.

I hundredåret for udgivelsen af det første vejrkort i Østrig og for stiftelsen af landets Meteorologiske Selskab afholdtes et symposium i Wien 1965. En række kendte forfattere har bidraget til denne samling af foredragsreferater fra symposiet, der behandlede så centrale emner som polarfronten og cyklonernes opståen, vejrtenestens udvikling og vejrforudsigelsernes teori samt specielt de langfristede forudsigelser.

Kr. M. Jensen.

W. E. Knowles Middleton: A History of the Thermometer and Its Use in Meteorology. The Johns Hopkins Press, Baltimore 1966. XIII/249 s., talr. ill. 18 × 24 cm. 10 \$.

I en serie om forskellige meteorologiske instrumenter fremlægger forfatteren her termometrets interessante historie med mange gengivelser af gamle tegninger af termometer og et væld af henvisninger til histo-

riske kilder. Alle typer af termometre beskrives, og det sidste afsnit omhandler termometres opstilling i forskellige beskyttende bure – engelske hytter.

Forfatteren, som er canadier, ironiserer over den chauvinisme, der ofte præger omtalen af opdagelser. Som dansker er det dog svært at lade være med at glæde sig over hans udførlige redegørelse for Ole Rømers forsøg med termometre og den betydning, de fik for Fahrenheit.

Kr. M. Jensen.

Les Problèmes Météorologiques de la Stratosphère et de la Mésosphère. Publications du Centre National d'Etudes Spatiales. Presses Universitaires de France, Paris 1966. 475 s., ill. 14 × 21 cm. 48 F.

Bidragene til et fransk-belgisk kollokvium over visse af stratosfærens og mesosfærens meteorologiske forhold fremlægges her under redaktion af Marcel Nicolet. Emnerne deles i tre grupper: strømningerne i atmosfæren mellem ca. 15 og 100 km's højde, strålingen som energikilde for dynamikken, og endelig vanddampenes og ozonens betydning for disse luftlag.

Kr. M. Jensen.

Paul Ritter: Planning for Man and Motor. Pergamon Press, Oxford, London m. m. 1964. XI/384 s., rigt ill. 21,5 × 30,5 cm. 5 £ 5 sh.

Bogen er et ærgerrigt forsøg på at beskrive og analysere forholdet mellem mennesket og bilen i bred almindelighed. Forfatteren, der er arkitekt og planlægger, belyser sin problemstilling ved et hav af skitser og „exterieurs“ samt en kortfattet tekst. Blandt de emner, der behandles, er: bilismens indvirken på det fysiske miljø (vejareal, støj, luftforurening), det voksende behov for nye gangarealer i „human skala“ efterhånden som bilerne fortrænger fodgængere fra de traditionelle trafikåre, bilismens vækst, parkeringsproblemerne og bilens anvendelse i familiens daglige færden.

Der er mange friske og overraskende synspunkter i bogen, og forfatteren har samtidig forstået at udnytte sin faglige baggrund til at sætte bilismens rent menneskelige problemer i et stærkt relief. Men bogen indeholder ikke en systematisk faglig fremstilling af emnet i vanlig forstand. Den er snarere associations- og idévækkende end instruerende.

Per Kongstad.

Albert Herrmann (late ed.): An historical atlas of China. New Edition. General editor Norton Ginsburg, prefatory essay by Paul Wheatley. Djambatan N.V., Amsterdam 1966. 32 s. tekst, 68 s. farvelagte kort, 20 s. index. 22 × 29,5 cm. 52 Hfl.

1935 fik Albert Herrmann, daværende professor i historisk geografi ved Berlins Universitet, et historisk atlas over Kina udgivet i Harvard-Yenshing Instituttets monografi-serie. Skønt det allerede dengang måtte siges at overstige en enkelt mands kræfter at udføre et sådant arbejde, og der kunne rejses en vis kritik mod atlasset, repræsenterede det dog en meget betydelig indsats. Kortene dækker Kinas politiske udvikling i ca. 3000 år

med stadigt skiftende herskerhuse og grænser. Herrmann beherskede den tyske og franske litteratur om emnet og kinesiske kilder, men har f. eks. ikke kendt meget til den japanske historisk-geografiske skoles arbejder. Atlasset blev imidlertid meget benyttet og er nu vanskeligt at opdrive.

Da det ville kræve adskillige specialisters arbejde i flere år at stille et nyt atlas på benene, har man for at afhjælpe det øjeblikkelige savn besluttet at udgive Herrmann's historiske kort påny med den fornødne genoptegning og visse rettelser. Den sidste halve snes sider i atlasset er viet til kort over det moderne Kinas økonomiske og befolkningsmæssige forhold, sammenstillet fra forskellige sider. Kortet over befolkningstæthed er taget fra „Atlas Narodov Mira“, udgivet 1964 af Videnskaberne Selskab i Moskva. Også det etnisk-lingvistiske kort synes at have øst af denne kilde. Kort over klima- og jordbundsforhold er ikke medtaget, da man nemt vil kunne finde dem andetsteds.

Det er, som nævnt, praktiske grunde, der har medført, at man genoptrykker et værk fra 1935. Sinologien har gjort store fremskridt siden da. F. eks. er kortet på blad 1 „Prehistoric Sites in China“ tegnet uden kendskab til det store arbejde, der er udført af kinesiske arkæologer i de sidste 15 år. Dette kort er dog vist det svageste i samlingen. Den, der vil benytte atlasset, bør omhyggeligt gennemlæse det store essay, som professor Wheatley (University of California) har skrevet som indledning til udgaven, hvori han gør rede for de svagheder, der kan findes ved kortene. Bogen er forsynet med talrige litteraturhenvisninger. *C. G. Feilberg.*

Carl Gösta Widstrand: Afrikaresenärer. En Antologi. Albert Bonniers Förlag, Stockholm 1965. 223 s. + 12 plancher med illustrationer fra originalværkerne. 16 × 23,5 cm. 45 sv. kr.

Det er forstanderen for Det Skandinaviske Institut for Afrikanske Studier i Uppsala, der har udgivet denne samling til svensk oversatte brudstykker af rejsebeskrivelser fra Afrika, næsten alle fra før år 1900. Den ældste rejsebeskrivelse er Hanno's. Dernæst følger uddrag af græske, arabiske, portugisiske beretninger o.s.v. Det er interessant at finde to kinesiske skildringer fra den tid i middelalderen, da kineserne drev en omfattende handel helt til Afrika.

Størstedelen af bogen optages af den nyere tids afrikarejsende, deriblandt kendte folk som Stanley og Speke. Interessant for os danske er ikke mindst de mange uddrag af svenskeres beretninger, lige fra Linné's elever til en nyere tids missionærer. Professor Widstrand har naturligt søgt at fremdrage stykker, som han selv fandt særlig værdifulde. Man kunne f. eks. fremhæve Edw. Bowdich's skildring af et besøg hos Ashanti-fyrsten i Kumasi 1817 eller göteborgeren Henrik Jacob Wikar's skildring af hottentotterne fra 1779. Bogen giver mange klare billeder af endnu uberørte afrikanske kulturer.

Korte indledninger og noter oplyser om de enkelte rejsende og de kilder, der er øst af. Man føler sig under kyndig vejledning, og bogen kan bl. a. anbefales geografilærere, der her vil finde meget stof samlet, som de ellers med vanskelighed måtte søge i en vidt spredt litteratur.

C. G. Feilberg.

Michael Roe (ed.): The Journal and Letters of Captain Charles Bishop on the North-West Coast of America, in the Pacific and in New South Wales 1794-1799. The Hakluyt Society, Second Series No. CXXXI. Cambridge University Press, London 1967. LVI/342 s., 5 kort. 15 × 22 cm. 42 sh.

I sidste halvdel af det 18. årh. foregår i engelsk søfarts- og kolonialhistorie det, man har kaldt „the swing to the East“. Verdenshjørnerne skal her betragtes fra Indiens synspunkt. Man søgte videre østpå, mod Stillehavet, mod Nordamerikas vestkyst, mod Australien. Det, der her er offentliggjort, er en engelsk søkaptajns redegørelser og breve fra denne periode. Mange regnskaber findes i teksterne. Kaptajn Bishop fór viden om. Han har hentet havodderskind ved det nuværende British Columbia's kyst, hvor han kom meget i berøring med indianerne. Han har deltaget i handelslivet i Canton. Han havner i Port Jackson i Australien og er med i den første sælfangst i Bass Strædet. Blandt de mange andre steder, han har besøgt, kan nævnes Sandwich Øerne (Hawaii), Eastern Island og Tahiti. Hans papirer har tidligere været benyttet af historikere, der befattede sig med områder i Stillehavet. Udgiveren gør i en udførlig indledning rede for rejsernes baggrund og Bishops' liv. *C. G. Feilberg.*

J. M. Lambert (ed.): The Teaching of Ecology. British Ecological Society, Symposium Number Seven. Blackwell Scientific Publications, Oxford and Edinburgh 1967. XI/294 s., ill. 15 × 23 cm. 47 sh. 6 d.

The Teaching of Ecology henvender sig til biologilærere på alle niveauer. Der rejses imidlertid i den det vigtige spørgsmål om, hvad der er blevet af den biogeografiske retning, som fx Martonne viede så mange kræfter. I USA (P. Dansereau) og i Storbritannien (G. Eyre) indtager denne retning stadig en vigtig plads, støttende sig til økologiske principper, og der er skabt arbejder, der tydeligt forbinder de biologiske videnskaber med „earth-science“. Behovet for folk med en sådan uddannelse er stigende – især i U-landene, men også til de industrialiserede landes løsning af problemer som naturbevaring og planlægning. Oldfield fremhæver i sit indlæg, at geografien kunne tilfredsstille mere af dette behov, hvis den omsatte sine mange overvejelser over geografiens tilknytning til økologi fra teori til praktisk arbejde. Et afsnit om „Ecologists in Developing Countries“ understreger disse betragtninger. *Sofus Christiansen.*

Erich Otremba & Margrit Kessler: Die Stellung der Viehwirtschaft im Agrarraum der Erde. Erdkundliches Wissen, Schriftenreihe für Forschung und Praxis, Heft 10. Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1965. 173 s. 16 × 24 cm. 19,20 DM.

Bogen meddeler en oversigt over de forskningsopgaver og hidtidige resultater, der foreligger om husdyrbruget. Emnet belyses fra mange sider, idet nabovidenskaber som fx zoologi, botanik og kulturhistorie leverer nødvendige bidrag til forståelsen af denne gren af erhvervsgeografien, og forfatterne har i den henseende gjort et stort, værdifuldt arbejde ved at søge dette vidt spredte materiale op og give det videre. Gennem korte referater af litteraturen følges forskningsarbejdet fra undersøgelser af domesticeringsforløbet og af århundreders primitive kvæghold til vor

tids agrarvidenskabelige problemstilling, der dels er betinget af øget økologisk forståelse, dels af helt nye krav til erhvervet. Der lægges ifølge fremstillingens formål mere vægt på de metodiske grundtanker end på de regionale aspekter.

Ruth Helkiær Jensen.

Bernd Andreae: Weidewirtschaft im südlichen Afrika. Standorts- und evolutionstheoretische Studien zur Agrargeographie und Agrarökonomie der Tropen und Subtropen. Erdkundliches Wissen, Heft 15. Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1966. XIV/49 s., ill. 16 × 24 cm. 16 DM.

Ifølge forordet er forfatteren blevet inspireret af det ovenfor anmeldte skrift til – gennem studiet af landbrugets grænseområder – at bygge bro mellem agrargeografi og agrarøkonomi. Afhandlingen beskæftiger sig især med det markedsorienterede, ekstensive græsningsbrug, hvis lokaliserende faktorer vil være stor afstand fra aftagermarked eller tørke i en sådan grad, at andre former for landbrug er urentable. Ud fra variationerne i disse faktorer opstilles successioner af kvægavlstyper, hvis vanskeligheder og muligheder for overgang til mere produktive driftsformer belyses. Eksempler er hentet fra Zambia, men også fra Nord- og Sydamerika.

Ruth Helkiær Jensen.

P. George, R. Guglielmo, B. Kayser & Y. Lacoste: La Géographie Active. Presses Universitaires de France, Paris 1964. 394 s., 18 fig. 13,5 × 18 cm. 24 F.

Ud fra den overbevisning, at det bliver mere og mere skæbnsvangert at overlade administrationen af natur- og menneskeskabte goder til tilfældigheder, gør bogen rede for geografens rolle i analysen af de problemer, der knytter sig hertil, og hans muligheder for at bidrage til klarlægning af dem, inden vidtrækkende beslutninger tages. I to hovedafsnit, U-landene og De industrialiserede Lande, fremlægges – undertiden lidt omstændeligt – regionernes og erhvervenes stilling i dag med flest eksempler hentet fra Kina og Frankrig. Forbrug og fordeling har her fået det relativt store antal sider, der bør tilkomme dem i en aktuel fremstilling. I et stort slutkapitel om regionsbegrebet påkaldes geografens medansvar ved en fornuftig planlægning – ikke blot for fremtiden, men nu.

Ruth Helkiær Jensen.

The Shorter Oxford Economic Atlas of the World. 3. ed. Oxford University Press, London 1966. 128 s. 19,5 × 26 cm. 30 sh.

3. udgave af denne håndbog adskiller sig ikke væsentligt fra 2.-udgaven. Der er tilføjet et indledende afsnit om befolkningslære, hvori befolknings-tilvæksten, dødeligheden og aldersstrukturen i verdens hovedregioner belyses. Desuden er kapitlerne om kommunikation og industriproduktion udvidet.

Per Kongstad.

Oxford Regional Economic Atlas, AFRICA. Clarendon Press:Oxford University Press, London 1965. 60 s. tekst, 112 s. kort + index. 19,5 × 26 cm. 63 sh.

Serien af regionale økonomiske atlas omfatter nu Mellemosten, USSR-Østeuropa og Afrika, og flere kommer til i de nærmeste år. Denne opslagsbog har tre hovedafsnit. Et tekstafsnit med statistisk dokumentation over

befolkningsforhold, produktion og handel. Desværre lægges der endnu ret ringe vægt på forbrug og levestandardoplysninger; ydermere er de fleste data mellem 7 og 10 år gamle. Efter tekstafsnittet følger en afdeling med topografiske og tematiske kort, som i det store og hele svarer til standarden i de øvrige Oxford Atlas.

Efter anmelderens opfattelse ligger værdien af sådanne håndbøger i atlasform i de tematiske kort, som – rigtigt sammensat – åbner mulighed for en hurtig orientering i de fysiske, økonomiske og befolkningsmæssige variationer. De tematiske kort i dette atlas opfylder stort set dette krav. Tredje afsnit er et navneindex.

Per Kongstad.

Research on Road Traffic. Department of Scientific and Industrial Research, Road Research Laboratory. Her Majesty's Stationery Office, London 1965. 505 s., talr. fig., tabeller og 75 pl. 16 × 24,5 cm. 2 £ 2 sh.

Publikationen er et led i en serie om trafik og trafikikkerhed. Dens udgangspunkt er den engelske bilparks vækst med 7 % om året og den deraf følgende stigning i trafiktætheden, eftersom vejkapaciteten kun vokser med 0,7 % om året. For geografer ligger dens værdi imidlertid i en række metodiske kapitler om måling af trafikstrømme og vejkapacitetens udnyttelse, samt om trafikarealets vækst i byerne under den stigende bilisme.

Per Kongstad.

J. R. Meyer, J. F. Kain, M. Wohl: The Urban Transportation Problem.

Harvard University Press, Cambridge, Mass. 1965. 427 s., 61 fig., 70 tabeller. 16 × 24 cm. 11,95 \$.

Denne bog drejer sig om transportforholdene i amerikanske byer og da specielt om mangelen på effektiv og billig offentlig transport. Transportproblemet defineres som den manglende evne til at bringe folk ind og ud af byerne i myldretimerne, og dets omfang søges fastslået ved undersøgelser af det centrale forretningskvarters (faldende) betydning som arbejdssted/indkøbssted og rejsemønsteret.

Problemstillingen jernbaner eller busser diskuteres, og der foretages i det hele taget en teknisk og omkostningsmæssig vurdering af transportproblemet's løsning.

Per Kongstad.

Doerr/Uehlinger (Herausg.): Spezielle pathologische Anatomie. Ein Lehr- und Nachschlagewerk, Band. 5.

F. Henschen: Grundzüge einer historischen und geographischen Pathologie. 145 fig.

B. Maegraith: Pathological Anatomy of Mediterranean and Tropical Diseases. 41 fig.

Springer-Verlag, Berlin, Heidelberg, New York 1966. 586 s. 17 × 25,5 cm. 96 DM.

Dette bind indeholder, som man af titlen vil se, i virkeligheden to bøger, af hvilke den første (s. 1-378) har særlig interesse for geografer. Forfatteren Folke Henschen er professor ved Karolinska Institutets Patologiska Institution i Stockholm. Han har også skrevet et mere populært værk „Sjukdomarnas Historia och Geografi“. Emnet er uhyre stort, og

forfatteren betegner beskedent det her foreliggende arbejde som en kort, skematisk fremstilling, der kun skal tjene som grundlag for videre studier. Bogen er da også forsynet med et hav af litteraturhenvisninger. Den er også meget vidtfavnende m. h. t. de sygdomme, den optager til behandling. Man finder ikke blot oplysninger om den geografiske udbredelse af infektionssygdommene, der skyldes virus, bakterier, protozoer, orme m. m. deres spredning. Også de organiske sygdomme behandles. Vi får endog besked om udbredelsen af anlæggene for Dementia senilis. De 145 figurer er overvejende udbredelseskort, mange i ret lille målestok; men i litteraturhenvisningerne finder man angivet Ernst Rodenwaldt & Helmut J. Jusatz: Weltseuchen-Atlas (udg. af Heidelbergakademiet), der har et meget smukt kortmateriale. Ret interessant er et kort over den „asiatiske“ influenza, februar 1957-januar 1958.

B. Mægraihs' værk er mere rent medicinsk, og figurerne er mest gengivelser af mikroskopiske snit. Der gives bl. a. en beskrivelse af spedalsk-hed.

C. G. Feilberg.

Jan Tinbergen: Grundlagen der Entwicklungsplanung. Schriftenreihe der Forschungsstelle der Friedrich-Ebert-Stiftung. Verlag für Literatur und Zeitgeschehen, Hannover 1964. 111 s. 16,5 × 23,5 cm. 14,80 DM.

Det drejer sig om en oversættelse til tysk af den kendte hollandske økonoms arbejde „The Design of Development“. Emnet, der vel ligger de fleste geografer noget fjernt, belyser forudsætningerne for økonomisk vækst og samfundsudvikling – nemlig en målrettet økonomisk politik og bestemte valg af investeringsobjekter i såvel den private som den offentlige sektor. Desuden indeholder bogen et afsnit om evaluering og måling af en given økonomisk politik.

Per Kongstad.

F. Stuart Chapin: Urban Land Use Planning. 2. ed. University of Illinois Press, Urbana 1965. 498 s., 40 fig., 55 tabeller. 18 × 25 cm. 7,95 \$.

Studiet af arealbenyttelse i byer har længe optaget geografer, en mængde „case-studies“ publiceret navnlig i amerikanske geografiske tidsskrifter vidner herom.

Dette arbejdsfelt har direkte relation til den fysiske planlægning, hvor studier af den faktiske arealbenyttelse (land use) i reglen danner grundlag for prognoser og planforslag.

Arealbenyttelsen, d.v.s. boligernes og virksomheders fordeling, afspejler de økonomiske, sociale og politiske aktiviteters konkurrence om beliggenhed og plads inden for det givne fysiske miljø.

Chapin's fortjeneste er, at han med denne bog prøver at få sammenhæng i hele feltet fra de teorier og modeller, hvormed navnlig økonomer og humanøkonologer søger at beskrive og forklare arealbenyttelsen og dens variationer i tid og rum, til principperne og metoderne i selve planlægningsarbejdet.

Bogen har tre hovedafsnit. Det første er en oversigt over udviklingen i de amerikanske byvækstteorier efter Chicago-skolens zone- og vækstmodeller i 1930'erne. Hvor disse – i overensstemmelse med den klassiske von thüenske minimum-afstandsopfattelse – går ud fra, at den fysiske

afstand fra byarealets geometriske centrum bestemmer arealbenyttelsen, anlægges der mindre deterministiske synspunkter i de nyere teorier. Fæles for dem er, at de opfatter byens fysiske struktur som et resultat af komplicerede person-, vare- og meddelelsesstrømme, der opstår ved, at individer, familier, firmaer og myndigheder vælger lokalisering ud fra forskellige og ikke nødvendigvis rationelle målsætninger.

Afsnit 2 og 3 er overvejende metodiske. Der gives en oversigt over de analysemetoder, der er udviklet til undersøgelse af byens økonomiske struktur, dens befolkning og befolkningsfordeling, arealbenyttelsen o.s.v., og endelig specificeres principperne for arealbenyttelsesplanlægningen ud fra beliggenheds- og arealkrav hos de enkelte forbrugerkategorier. En del af de metodiske kapitler er så summariske, at de ikke tilfredsstillende kravene til en håndbog, men iøvrigt er det netop som sådan, Chapin's bog kan anbefales. Mig bekendt har ingen anden forfatter inddraget så mange nye sider af forholdet mellem byens fysiske struktur, dens funktioner og planlægningens problematik.

Per Kongstad.

William Alonso: Location and Land Use. Toward a general theory of land rent. Harvard University Press, Cambridge, Mass. 1965. 205 s., 61 fig. 14,5 × 21,5 cm. 5,50 \$.

I den økonomiske faglitteratur behandles lokaliseringmønstre som regel ud fra transportomkostningssynspunktet. Alonso's arbejde drejer sig om sammenhængen mellem grundværdier og arealbenyttelse, baseret på den pris husholdninger og/eller virksomheder af forskellig art er villig til at betale for en given lokalisering i forhold til bycentret. Udgangspunktet er von Thünen's hæderkronede koncentriske arealbenyttelsesmodel, men Alonso sigter videre, idet han forsøger at inddrage grundværdierne og arealbenyttelsens variationer i såvel by- som landbrugsområder. Hans teori er principielt statisk, men i bogens afsluttende kapitler inddrages velstandsændringer, beskatningens og planlægningens skiftende indflydelse på grundværdier og arealbenyttelse i modellen.

Der er tale om en ret matematisk præget fremstillingsform, som dog også vil være tilgængelig for læsere, der er ukendt hermed, fordi de rent tekniske udledninger er samlet bagi som appendix.

Per Kongstad.

August Lösch: The Economics of Location. John Wiley & Sons, New York 1967. XXVI/520 s., ill. 14 × 21 cm. 2,95 \$.

Hermed foreligger Lösch's klassiske arbejde på engelsk i billighedsudgave. For bygeografer er Lösch først og fremmest en af Central-Place teoriens åndelige fædre. Han er mere realistisk, mindre stiv og mekanisk i sin opfattelse af serviceaktiviteternes geografi end Christaller, bl.a. fordi han inddrager andre økonomiske sektorer – fx industrien – i sine modeller og tillige behandler de adfærdsmønstre, som danner grundlaget for dem. Ganske vist sker det inden for rammerne af den klassiske økonomiske ligevægtsteori, hvor forudsætningen er „the economic man“. Selv om adfærdsvidenskaberne er nået et godt stykke videre siden Lösch's dage (bogen er skrevet i 1940'erne), må Lösch's arbejde siges at være en væsentlig inspirationskilde for de geografer, som søger orden og system i den økonomiske aktivitets geografiske fordeling. Hans forsøg på at de-

finere og beskrive begrebet „økonomisk region“ er således næppe udnyttet fuldt ud i regionalgeografiske fremstillinger. *Per Kongstad.*

Geo T. Mary (Generalredactor): Afrika-Schrifttum. Vol. I. Bibliographie deutschsprachiger wissenschaftlicher Veröffentlichungen über Afrika südlich der Sahara. Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1966. 688 s. 15,5 × 21,5 cm. 34 DM.

Dette er et meget nyttigt værk, som giver titlerne på ca. 7.000 på tysk – fra tidernes morgen til og med 1962 – udgivne videnskabelige bøger og tidsskriftsafhandlinger om Afrika. Nogle afhandlinger, der er udgivet på andre sprog af kendte tyske forfattere, er også medtaget. Syv videnskabsmænd foruden redaktøren har arbejdet på værket.

Stoffet er ordnet i følgende 7 hovedgrupper: geografi, etnografi, lingvistik, teologi og uddannelse, tropemedicin, zoologi, botanik. Geologien er taget under geografi. Politisk historie er udeladt. Inden for hvert afsnit er titlerne ordnet alfabetisk efter forfatternavn. En note på engelsk og fransk i margin ud for titlen angiver nærmere det emne, der er behandlet: meteorologi, geomorfologi, grammatik, litteratur o.s.v. De her benyttede mere specielle stikord vil et følgende registerbind hjælpe læseren til at finde frem til.

Værket synes ret udtømmende. Anmelderen har hidtil kun fundet én manglende titel. *C. G. Feilberg.*

Finn Gad: Grønlands Historie, I. Indtil 1700. Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, København 1967. 461 s., 37 fig., 40 pl. 16 × 24 cm. 83 kr.

Så kom endelig første bind af Finn Gads stort anlagte og længe ventede Grønlandshistorie, der skal udkomme i tre bind. Det første bind behandler tiden fra den første indvandring til Grønland og frem til år 1700, hvilket betyder, at en stor del alene er baseret på de arkæologiske fund. Til den norrøne kolonisationshistorie, den senere neo-eskimoiske kultur og Grønlands opdagelseshistorie i det 16. og det 17. årh. findes tillige overleveringer og skriftlige kilder.

Illustrationerne er smukke og velvalgte, og bogen er forsynet med gode registre over personnavne og stednavne, et fyldigt emneregister, et ret omfattende noteapparat og en litteraturliste. Bogen lever også op til de krav, der må stilles til en håndbog i Grønlands historie, ved sin grundige behandling af emnet, og det er med stor spænding, man ser frem til de kommende bind.

Det er naturligt, at ikke alle sider af et så omfattende emne kan blive behandlet med samme grundighed, og uden at gå forfatteren for nær kan man vel sige, at det er tydeligt, at problemet om nordboerne i særlig grad har hans hjerte! Her får teksten fylde og sproget næsten poetisk valør i beskrivelsen af deres liv i Grønland, hvorimod afsnittene af mere arkæologisk art er mere tørt refererende og ikke altid så udtømmende, som man kunne ønske. Så vidt anmelderen kan skønne, er alt væsentligt dog med, og selv om det ville have været en fordel, hvis de geografiske navne konsekvent havde været i overensstemmelse med Geodætisk Instituts stavemåde, er det for småting at regne. En vigtig opgave er her løst på tiltalende måde; den første store Grønlandshistorie er ved at være en kendsgerning. Måtte den komme på grønlandsk! *Børge Fristrup.*

Morton J. Rubin (ed.): Studies in Antarctic Meteorology. (Vol. 9, Antarctic Research Series). American Geophysical Union, Publication No. 1482, 1966. 231 s., ill. 21×27 cm. 14 §.

Det foreliggende bind er af samme høje videnskabelige og tekniske standard som de foregående i serien. I øjeblikket er flere bind under udarbejdelse, bl. a. om geologien og om den antarktiske glaciologi, og alt tyder på, at serien simpelthen bliver „stedet“, hvor de amerikanske resultater af Antarktis-undersøgelserne publiceres endeligt. Der gives hermed geografer og andre interesserede en mulighed for at følge med i forskningsresultaterne fra den mindst kendte del af vor klode.

Børge Fristrup.

American Geographical Society: Terrestrial Life of Antarctica.

(Antarctic Map Folio Series, Folio 5). New York 1967. 10 kort, 1 farvefotoplanche, 24 s. tekst (8 forf.). $28,5 \times 44$ cm. 7,50 §.

5. levering af Antarctic Map Folio Series behandler Sydpolarlandets terrestriske biologi, der naturligvis er fattig på såvel arter som individer. I tilgift gives korte, summariske oversigter over de biologisk vigtigste faktorer som topografi, jordbund og klima.

Floraen rummer to arter blomsterplanter, der begge kun findes på Antarctic Peninsula. Af den cryptogame flora spiller især lichener en meget vigtig rolle, men også adskillige mosarter kendes. En del arter, særlig af lichenerne, er endemiske og må antages at have overlevet den sidste glaciation på nunatakker.

Den egentlige landfauna omfatter omkring 112 arter af arthropoder, hvoraf omkring halvdelen optræder parasitisk på fugle. Desværre er kendskabet til de fleste af arternes øvrige udbredelse så mangelfuld, at det er vanskeligt at drage mere vidtgående zoogeografiske konklusioner; det kan dog noteres, at endemiske arter ikke synes at spille nogen rolle blandt arthropoderne.

En række kort viser findesteder for forskellige arter, og farvebilleder viser eksempler på vegetationen. I betragtning af det meget sparsomme biologiske materiale kan det forekomme overdimensioneret med et helt bind om emnet; til gengæld må det siges, at alt væsentligt om disse ting er behandlet heri.

Børge Fristrup.

Martin Gusinde: Von gelben und schwarzen Buschmännern. Eine untergehende Altkultur im Süden Afrikas. Akademische Druck- und Verlagsanstalt, Graz 1966. 227 s., 6 fig., 14 plancher. 3 sider engelsk resumé. 19×28 cm. 280 ö. Sch.

Martin Gusinde er en af de bedste kendere af primitive kulturer. Det er især ildlænderne i Sydamerika og pygmæerne i Centralafrika, han gennem et langt liv (forf. er født i 1886) har studeret og beskrevet i talrige værker. Nu foreligger også et arbejde over buskmændene. Materialet hertil har forfatteren hjembragt fra to forskningsrejser i 1950-51 og 1953.

Bogen er delt i to afsnit. I den første del behandles de religiøse forestillinger hos khung, de såkaldte „gule buskmænd“. I den anden del gennemgås kulturen i videre forstand hos hukwe ved Nedre Okavango og kanikwe i Ngami Sumpene. De to sidstnævnte grupper, der både racemæssigt og kulturelt er stærkt påvirket af bantu-negrene, betegnes som „sorte buskmænd“.

Forfatteren har samlet et betydeligt materiale blandt det folk, som ikke har megen mulighed for at overleve hverken som race eller kultur, og for den videre buskmandsforskning vil bogen være af stor værdi.

Merete Rentsch.

Alf Önnerfors (ed.): Hystoria Tartarorum C. de Bridia Monachi.

Kleine Texte für Vorlesungen und Übungen, Nr. 186. Walter de Gruyter & Co., Berlin 1967. X/44 s., 1 kort. 9,80 DM.

Ovenstående publikation er en udgave af manuskriptet: Hystoria Tartarorum, som i 1957 fandtes indbundet sammen med Vinlandskortet. Hystoria Tartarorum, der er en hidtil ukendt kilde vedrørende Carpinis rejse til den store Khan i 1245-47, blev nedskrevet i 1247 af franciskaneren C. de Bridia.

Alf Önnerfors, professor i middelalderlig latin ved Det frie Universitet i Berlin, har ved flere lejligheder beskæftiget sig med Hystoria Tartarorum; han har således skrevet „Textkritische und sprachliche Bemerkungen zur „Hystoria Tartarorum“ des C. de Bridia“, som er offentliggjort i Mittellateinisches Jahrbuch, 3. årg. 1966, s. 228-246. I denne artikel s. 229 skriver han: „Ich möchte hier vielmehr die Textgestaltung des „Berichtes“ durch Herrn Painter einer ersten kritischen Prüfung unterziehen. Schon ein oberflächliches Studium derselben ergibt, dass der Herausgeber seiner editorischen Aufgabe nicht gewachsen war.“ Painter er medudgiver af „The Vinland Map and the Tartar Relation“, 1965, hvori fundet af Vinlandskortet blev publiceret, og i denne bl. a. forfatter til: The Tartar Relation (Hystoria Tartarorum) edited with introduction, translation and commentary.

For at gøre C. de Bridias middelalderlige latinske tekst mere kendt har Alf Önnerfors nu udgivet „Hystoria Tartarorum C. de Bridia Monachi“, der har kildehistorisk værdi for geografiske oplysninger om Asien.

Ib Rønne Kejlbo.

Reinhard Liepolt: Limnologie der Donau. Lieferung 2. E. Schweizerbart'sche Verlagsbuchhandlung, Stuttgart 1966. 119 s., 12 fig., 3 tavler, 23 tabeller. 16 × 24,5 cm. 17 DM.

Dette er 2. del af en Donaumonografi, som når værket er afsluttet vil være på 670 sider. (Da 1. del blev anmeldt i Geogr. Tidsskrift, bd. 64, var det planlagt til 480 sider). Dette bind omhandler Donaus paleogeografi, flodvandets kemi og radioaktivitet og stofomsætningen.

Vandløbssystemets udvikling fra slutningen af Miocæn illustreres ved tre tavler, der viser flodsystemet i Pannonium (Nedre og Mellem Miocæn), Ældre Pleistocæn og Yngre Pleistocæn.

Flodvandets kemi illustreres ved en række analysetabeller, der hver især omfatter kortere strækninger, men tilsammen dækker hele flodløbet. Svingningerne i indholdet af de enkelte stoffer kan være temmelig store, og forureningen fra byer og industrier er så stor, at det aldrig lykkes flodens selvrensningsevne at fjerne sporene helt, så Donau må i hele sit løb gennem Tyskland, Østrig og videre til Sortehavet betegnes som en jævnt forurenede flod.

Radioaktiviteten viser en betydelig stigning, efter at floden ved Beograd har modtaget spildevand fra reaktor anlægget der.

Kaj Hansen.

George L. Proctor: Ancient Scandinavia. (Young Historian Books, ed.: Patrick Moore). Weidenfeld and Nicolson, London 1965. 128 s., ca. 40 ill. 15,5 × 22 cm. 12 sh. 6 d.

I serien Young Historian Books, der søger at supplere almindelige engelske lærebogers behandling af historien ved at give en udførligere fremstilling af de forskellige ikke-engelske landes ældste og ældre historie, er udkommet en bog om det gamle Skandinavien, skrevet af George L. Proctor, der en tid har virket som lektor i engelsk i Sverige. Den giver en god, populær og letlæselig skildring af Nordens historie i tidsrummet 10.000 f. K. – 1066 e. K., med særlig vægt lagt på vikingetidens rejser til Frankrig, England, Rusland og Amerika (Grønland og Vinland). I et par slutningskapitler behandles vikingernes skibe og religion og de islandske sagaer. Bogen er illustreret med tegninger (af Elizabeth Hammond) af våben, skibe og runesten (bl. a. Jellingestenen), kort og fotografier, bl. a. med meget smukke gengivelser af solvognen fra Trundholm, guldhornene, Gundestrup-karret og Trelleborg.

Einar Storgaard.

Atlas der Schweiz. Udarbejdet af en redaktionskommission under ledelse af Professor, Dr. h. c. Eduard Imhof. Verlag der Eidgenössischen Landestopographie, Wabern-Bern 1965-67 (1., 2. og 3. Lieferung). Pris pr. Lieferung 45 Sfrs. (subskr. 38,25 Sfrs.).

Forberedelsen af dette værk går helt tilbage til 1941. Det er planlagt i 90 tavler i formatet 51 × 76 cm, indeholdende ca. 500 enkeltkort. Oversigtskortene er i målestokken 1:500.000 og regionale kort mellem 1:200.000 og 1:25.000 med enkelte udsnit i endnu større målestok. Teksten er trykt sammen med bladene på tysk og fransk, i et vist omfang tillige på italiensk og rhätoromansk. Basismålestokken for oversigtskort er således relativt stor (det svenske atlas er i 1:2 mill., og det canadiske i 1:10 mill.). Den tekniske udførelse er helt igennem forbilledlig, og Atlas der Schweiz indtager på dette punkt en meget bemærkelsesværdig plads blandt de mange nationale atlasværker, man i de sidste 10-20 år har fået til rådighed. (Geogr. Tidsskr. 1965 s. 254).

Vanskelighederne ved den kartografiske behandling af et land som Schweiz er meget store. Alene landets stærkt varierende terræn- og højdeforhold rummer store problemer. En anden omstændighed af betydning i denne sammenhæng er den meget ulige fordeling af befolkning og af de erhvervmæssige og sociale, herunder bebyggelsesmæssige, forhold. Hertil kommer, at Schweiz i den sidste menneskealder har gennemløbet en meget hastig og dybt indgribende udvikling, som i mange egne har ændret billedet af bebyggelse, erhvervsforhold og trafikforhold. Analysen af disse problemer og deres indbyrdes sammenhæng har krævet et meget omhyggeligt arbejde ved tilrettelæggelsen, og de med udførelsen forbundne tekniske problemer må ligeledes tages i betragtning. Det er iøjnefaldende, at man her står overfor en geografisk forskningsindsats af høj rang. Det er lykkedes ved hjælp af en rig variation i målestokken, i signatur og i farveanvendelse at give et på én gang overskueligt og detaljerigt billede af landets nuværende struktur og af udviklingen gennem det sidste halve århundrede. Atlas der Schweiz er således både i videnskabelig og i teknisk henseende et arbejde af en usædvanlig standard.

De planlagte tavler vil omfatte:

Tavle 1-3 Topografisk og politisk oversigt.

Tavle 4-18 Landets naturforhold.

Tavle 19-22 Historisk udvikling.

Tavle 23-35 Befolkning.

Tavle 36-47 Bebyggelse.

Tavle 48-57 Landbrug, skovbrug.

Tavle 58-59 Mineraler, energiproduktion.

Tavle 60-69 Industri, håndværk, turisme, handel.

Tavle 70-74 Samfærdsel.

Tavle 75 Skoler, uddannelse.

Tavle 76-78 Naturlige regioner, landsplanlægning.

Tavle 79-86 Enkelte landskaber i Alperne, Midtlandet og Jura-området.

Af disse er hidtil udkommet: nr. 1-3, 10-12, 14-17, 23-28, 31, 33, 36, 37, 44, 49, 50, 54-56, 64, 73, 74, 80, 84.

Niels Nielsen.

Oslo Byplankontor 1965: Transportanalysen for Oslo-området. Universitetsforlaget, Oslo 1965. 130 s., kort, diagrammer, tabeller. 36 × 29,5 cm. 50 n.kr.

En arbejdsgruppe, bestående af arkitekter, geografer, ingeniører og økonomer under ledelse af geografen, magister Max Petersen, præsenterer hermed resultatet af 3 års virksomhed. Der er tale om et stykke praktisk planlægning, idet undersøgelsen konkluderer i forslag til fremtidens trafiknet og arealanvendelse i Oslo-området. Det er imidlertid ikke så meget de konkrete planer som de forudgående, nøje beskrevne undersøgelser og prognoser, der interesserer i denne sammenhæng. Udgangspunktet er statistiske data om arealbenyttelsen og trafikstrømmene i Oslo-egnen; de er indsamlet ved undersøgelser i marken i 1961-63 og omfatter bl. a. 8000 husstandsinterviews vedrørende familiens daglige rejser (bolig-arbejdssted o. s. v.).

De statistiske data anvendes til udvikling af en matematisk trafikmodel for person- og varetransport, og denne benyttes til prognoser for trafikudviklingen sammen med skøn over den fremtidige befolknings- og erhvervsudvikling i Oslo-regionens delområder. Fordi fremstillingen er overskuelig, let tilgængelig og sammenhængende, er publikationen yderst anbefalelsesværdig som en veldokumenteret indføring i planlægningsproblematikken. Indledningskapitlet er alment om selve planlægningsprocessen, og dette og de følgende afsnit, vedrørende analysen, indeholder desuden en mængde nyttige „normtal“ for arealbenyttelse, befolkningstætheder og trafikstrømme i et storbyområde. Kort og tabeller egner sig til lysbilleder.

Per Kongstad.

Dietrich Marsal: Statistische Methoden für Erdwissenschaftler.

E. Schweizerbart'sche Verlagsbuchhandlung, Stuttgart 1967. XII/152 s., 40 fig., 7 tabeller. 16 × 24 cm. 28,60 DM.

Denne bog giver en fremstilling af statistikkens vigtigste elementære og analytiske metoder, uden anvendelse af højere matematik, og henvender

sig især til geologer og palæontologer, hvorfor de fleste af de mange eksempler er hentet fra disse fagområder. Samtidig er anvisningerne dog så tilpas almenlydige, at også andre forskere, deriblandt geografer, der ønsker at benytte den moderne statistiks instrumentarium, her finder en tilgængelig vejledning, som i højere grad lægger vægt på anvendelsesmuligheder end på teori.

Ruth Helkiær Jensen.

Peter Kilby: African Enterprise: The Nigerian Bread Industry. Hoover Institution Studies: 8, Stanford University, California 1965. X/112 s. + 8 fotoplancher. 17 × 25 cm. 3,50 \$

Når der tales om industrialisering i udviklingslandene, tænker de fleste på de enkelte store foretagender, skønt det er en kendsgerning, at mindre virksomheder i Nigeria tegner sig for mere end halvdelen af aktiviteten i industrisektoren. I Nigeria er brødproduktion med hensyn til antal beskæftigede den tredjevigtigste industri – efter beklædnings- og træindustrien, og det er derfor et vigtigt og spændende arbejde, Peter Kilby her fremlægger.

Brød er en fremmed ting i Vestafrika. I løbet af det 19. århundrede vendte et stort antal tidligere slaver (ofte erfarne håndværkere og handelsmænd) hjem fra Brasilien, og med sig havde de vanen at bage og spise brød. I begyndelsen var produktionen rent håndværk, og brød solgtes direkte fra bageren til forbrugeren. Industrialiseringen begyndte omkring 1915, og i 1961 var der ca. 500 registrerede virksomheder i Nigeria.

Det hører med til urbaniseringen at købe brød. Halvdelen af bageri-virksomhederne i Vestregionen ligger i Lagos og Ibadan, og da den normale kost i hele det sydlige Nigeria indeholder for få proteiner og B-vitaminer, er brød et udmærket supplement. Man kunne ganske vist købe de samme næringsstoffer, dyrket på Nordregionens savanner, for en tredjedel af det, de nu koster via importeret hvedemel; men brød hører til det nye samfund, og der er prestige i at have råd til at spise det.

Kilby analyserer alle former for virksomheder – fra familieforetagender med en primitiv ovn i baggården til store moderne fabrikker – med hensyn til produktivitet og omkostninger. Endvidere er der gjort rede for distributionssystemet, bl. a. markedsammierne har haft stor betydning for spredning af kendskabet til brød og øget forbrug i de seneste år. I det sidste kapitel beskrives afrikanerne bag disse virksomheder med konkrete og meget oplysende eksempler for den, der vil vide noget om vestafrikanske markedsforhold.

Selv om det drejer sig om et rent økonomisk arbejde, er det af stor interesse for geografer. Skulle man komme med en indvending, må det være, at man i høj grad mangler oplysning om spredningsmønstre; det ville have været en stor fordel, om Kilby havde læst Hågerstrand. Men her er et oplagt eksempel med mange data til efterprøvning af innovationsmodeller.

Henrik Jeppesen.

Lucile Carlson: Africa's Lands and Nations. The McGraw-Hill Series in Geography. McGraw-Hill Book Company, London, New York m. m. 1967. 398 s., talr. ill. 20 × 24 cm. 84 sh.

Man spekulerer tit over, hvem der skal købe alle disse oversigter over

Afrika, hvem man skal anbefale at anskaffe hvad. Denne er tænkt som en universitets-lærebog og skulle derfor være velegnet som håndbog for seminarier og gymnasier; forfatteren erklærer, at den „er et forsøg på at fjerne detaljer og overfladiske betragtninger for at se på grundelementerne i Afrikas geografi“. Teksten har mest karakter af et causeri og er fyldt med postulater, der visse steder endog er tendentiøse. Illustrationerne er gode; bogen indeholder en række udmærkede fotografier og kort, hentet fra mange kilder – kortene for en stor del fra Harrison Church's værker. Denne bog bør ikke være den første, man anskaffer om Afrikas geografi.

Henrik Jeppesen.

David Maybury-Lewis: Akwè-Shavante Society. Clarendon Press: Oxford University Press, London 1967. XXXIV/356 s., 7 fig., 3 kort, 11 plancher, 15 tabeller. 14,5 × 22 cm. 75 sh.

Shavante-indianerne bor syd for Amazonfloden mellem Rio Araguaia og Rio Xingú. Det foreliggende etnografiske studie beskæftiger sig især med gruppen Akwè, der bor lige vest for Rio das Mortes. Shavante er et af de mere isolerede folk i Amazonbækkenet og har kraftigt modsat sig enhver tilnærmelse udefra; først i begyndelsen af 1950'erne er der oprettet kontakt med dem. Shavanterne er seminomadiske og hele deres tilværelse er bygget op om jagt. Jagten er imidlertid mest for „fornøjelse“, langt den dominerende del af deres føde stammer fra indsamling. Bogen omhandler først og fremmest de sociale systemer, gruppedannelser, familieforhold, politiske forhold og endvidere riter og opfattelsen af ånde-verdenen. En række slægtskabstavler ledsager teksten. Beskrivelser af de sociale systemer fører frem til en dyadisk model, og Lévi-Strauss' opfattelse af emnet diskuteres. Det må være berettiget at rose forfatteren for det store materiale, han har indsamlet – sikkert i sidste øjeblik. I årene 1958-64, hvor han arbejdede blandt disse mennesker, skete en meget følelig forandring i samfundet som følge af de nye varer, som pludselig kom til indianernes kendskab, efter at de havde fået kontakt med omverdenen. Og nu er de truet på anden vis. En omfattende jordspekulation er sat ind overfor disse fjerntliggende områder i Mato Grosso (som mulige nye landbrugsjorder). Ganske vist er der i brasiliansk lovgivning en række garantier for indianernes rettigheder; men dem skal man ikke tage for tungt på. Der gives i bogen nogle eksempler på korrupsion af groveste art inden for denne branche. Derfor er der snart ingen plads til shavante-samfundet mere.

Henrik Jeppesen.

Georg Nørregård: Danish Settlements in West Africa 1658-1850.

Boston University Papers in African History, Volume I. Boston University Press 1966. XXIX/287 s. 16 × 24 cm. 7,75 \$.

Der er hausse i africana, og da der ikke kan produceres nye manuskripter i tilstrækkeligt antal, leder udgiverne efter gamle studier. Boston University African Research Studies har fået fat i „Vore gamle Tropekolonier“ og udgivet professor Nørregårds bidrag om Guldkysten under ovenstående titel. Når man læser dette arbejde, må man være opmærksom på, hvordan det blev til. „Vore gamle Tropekolonier“ er et populært værk. Man lod illustratørerne rejse ud, men ikke forfatterne, og det

fremgår desværre tydeligt, at forfatteren aldrig har besøgt de steder, der beskrives. Man må også erindre, at teksten nu er næsten 20 år gammel; nye oplysninger er kommet frem, og en anden opfattelse af forholdet til afrikansk historie har vundet udbredelse.

Professor Nørregårds værk om Guldkysten er baseret på omfattende studier af kildematerialet og er det absolut vægtigste af de eksisterende arbejder om den danske aktivitet der. Det er det, man bestandig må holde sig til, når man arbejder med dette område. Det største problem med teksten er, at det er umuligt at se, hvornår forfatteren refererer andre, og hvornår han udtaler sig på egne vegne; man vægrer sig fx ved at tro, at det er forfatterens personlige mening, når der står: „Med al deres barnlighed i sind var negrene ganske følsomme overfor de hvides opræden“ eller „... hvor frodigt en negerfantasi kunne udstyre historiske fortællinger“. Derfor er bogen meget vanskelig at bruge som kilde-skrift, og det er en stor fordel ved den foreliggende amerikanske udgave, at henvisning til noteapparatet indgår direkte i teksten.

Udgivelsen af denne oversættelse er ikke den rette anledning til en detaljeret kritik af dette arbejde – fx de mange forvekslinger og sammenblandinger af stednavne. Den igangværende genudgivelse af „Vore gamle Tropekolonier“ afsluttes i foråret 1968 med bindet om Guldkysten, og teksten vil da sikkert være yderligere korrigeret.

Det er fuldt ud rimeligt, at man har oversat denne bog om et stykke dansk kolonihistorie, således at dens oplysninger kan blive tilgængelige for kolonihistorikere i andre lande. Man kan kun undre sig over, at det sker i en serie om Afrika. Det er et stykke dansk historie, om danskerne i Vestafrika, og ikke et stykke africana. Det store, danske arkivmateriale er kun i meget ringe grad blevet brugt til at belyse spørgsmål vedrørende afrikanernes historie. Gid udgivelsen af professor Nørregårds bog i Amerika må inspirere danske historikere til at beskæftige sig med det afrikanske element i „Dansk Guinea“.

Henrik Jeppesen.

P. C. Lloyd, A. L. Mabogunje & B. Awe (eds.): The City of Ibadan.

A Symposium on its Structure & Development. Cambridge University Press in association with the Institute of African Studies, University of Ibadan, London 1967. VIII/280 s. + 8 plancher, 7 kortskitser. 15,5 × 23,5 cm. 45 sh.

Bygeografer kan godt begynde at holde øje med Ibadans Universitet! Efter at A. L. Mabogunje er blevet udnævnt til professor i geografi, kan man forvente en øget arbejdsindsats på dette felt. Professor Mabogunje er kendt for flere afhandlinger og bøger, han er med i redaktionen af det nye tidsskrift „Theoretical Geography“, og han var i spidsen for det symposium, der i 1964 blev afholdt på Ibadans Universitet om byen Ibadan.

Ibadan er en millionby og den største af byerne i det ejendommeligt urbaniserede Yorubaland i Nigeria. Ved folketællingen i 1953 var endnu over halvdelen af den voksne befolkning beskæftiget med landbrug. Den traditionelt opbyggede bykerne består af et utal af store compounds, der ofte bebos af flere hundrede mennesker, og der er vel få steder i verden, hvor man kan se en så stor sammenhængende flade af rustne bliktage.

Denne tilsyneladende amorfe masse skjuler den indre differentiering. De forskellige stammer, der har hver deres specielle erhverv, samler sig i karakteristiske grupper. Uden for den gamle bymur vokser nye kvarterer op med et helt andet udseende – universitetet, beboelseskvarterer for den nye elite (administrationspersonalet) m. v.

De 12 afhandlinger er skrevet af højt kvalificerede forskere inden for historie, geografi, sociologi, etnografi, landbrug, religion og political science. Bogen er inddelt i 3 hovedafsnit: (1) Byen, dens historie, dens landbrugsmæssige forudsætninger, dens morfologi. (2) Indbyggerne, de oprindelige beboere (som stadig udgør den største gruppe) og de indvandrede grupper, hvoraf Ijebu, Ibo og Hausa er de vigtigste. (3) Funktionerne, industri og håndværk, markederne, undervisning og administration, religion og politik. I et afsluttende kapitel behandles fremtidsudsigterne for bysamfundet, dets planlægningsproblemer og sammenstødet mellem de traditionelle herskere og den moderne administration, som skal gennemføre planerne: skaffe vand, elektricitet, trafikmuligheder, skaffe byen af med affald m. m. m. og kræve penge hertil af borgerne og de mennesker, der stadig vælter ind i byen, men ikke er i stand til at betale for den service, der må ydes.

Kontant oplysning om en afrikansk by – den slags bøger kan man ikke få for mange af!

Henrik Jeppesen.

Th. Albrecht: Formeln und Hilfstafeln für Geographische Ortsbestimmungen. 5. Aufl. Veröffentlichungen des Geodätischen Instituts in Potsdam, Nr. 30. Akademie-Verlag, Berlin 1967. 65 s. tekst, ca. 160 s. tabeller. 21,5 × 30 cm. 40 MDN.

4. udgave af det her foreliggende værk udkom i 1908 og har været meget anvendt ved stedsbestemmelser. Revisionen og nybearbejdelsen er foretaget af professor H.-U. Sandig, og man bemærker, at oplysningerne til tabellerne bringes på tysk, engelsk og russisk, hvilket giver denne praktiske håndbog mulighed for en vid udbredelse.

Børge Fristrup.

Hans-Peter Kosack: Die Polarforschung. Ein Datenbuch über die Natur-, Kultur-, Wirtschaftsverhältnisse und die Erforschungsgeschichte der Polarregionen. Friedr. Vieweg & Sohn, Braunschweig 1967. XV/471 s., 113 tabeller, 30 kortskitser. 18 × 24 cm. 78,60 DM.

Forfatteren har tidligere skrevet en god kompilatorisk bog om Antarktis. Med det her foreliggende værk, der er bind nr. 128 i rækken „Die Wissenschaft“, er det hensigten at give en oversigt – fortrinsvis i tabelform – over polarforskningens nuværende stade med hensyn til natur- og kulturforhold, erhvervsliv og forskningshistorie. Dette er en kæmpeopgave, og forfatteren gør da også i sit forord opmærksom på, at det ikke har været muligt at tage alt med, men at der er foretaget et udvalg. Spørgsmålet bliver så, om dette udvalg er relevant, og om de givne oplysninger er korrekte.

For en dansk anmelder er det naturligt at kontrollere bogens Grønlandstof, og nogle få stikprøver er nok til at overbevise én om, at dette er mangelfuldt. Når man i fortegnelsen over vigtige polarinstitutter, kommis-

sioner og selskaber (tabel 112 p. 400) bl. a. læser, at „Kommissionen for videnskabelige undersøkelser i Grønland“ udgiver „Beretninger verd-rørende Grønland“, hvorimod en så vigtig skriftrække som „Meddelelser om Grønland“ ikke er nævnt, er dette ikke blot dårlig korrekturlæsning, men også ukendskab til de faktiske forhold. Den øvrige gennemgang af danske institutioner for undersøkelser i Grønland er lige så ukorrekt.

I tabel 110 over stationerne i det internationale geofysiske år mangler næsten halvdelen af de danske stationer, og i tabel 109 nævnes Sand-odden men ikke Daneborg under danske polarstationer 1948. At Knud Rasmussens Thule og det nye Thule er håbløst sammenbandede, nævnes blot for fuldstændigheds skyld; vi har fra dansk side selv været med til at skabe forvirringen ved at flytte navnet, men forfatteren kunne måske nok have opdaget det, for på side 372 og 373 opgiver han forskellige koordinater for Thule (de er begge rigtige, men det er to forskellige Thuler). De rent statistiske oplysninger om indbyggerantal etc. er gennemgående rigtige og taget fra Danmarks Statistik, hvilket også er angivet.

De biologiske afsnit forekommer anmelderen at være ganske uafbalancerede. De tager næsten kun hensyn til antarktiske forhold, hvorimod det arktiske stof behandles meget summarisk og ikke altid uden fejl – fx omtales på side 49, at hermelinen hyppigt kommer ind fra subarktiske områder til polarområdet som gæst; hermelinen er bl. a. udbredt i Peary Land i Nordgrønland.

Kortmaterialet er desværre på grund af det lille format så ringe, at detaljer ikke kan aflæses, og når det endelig gengives i større målestok (som kortet over indlandsisens vigtigste gletscherudløbere, kort 3 p. 447, taget fra EPF's kort fra 1954) har man skåret højre side af navnelisten væk, så man får gletschere, der hedder „Zachariaes und Nioghalvfjerd“ og „Daugaard Jensen und West“.

Ideen bag dette værk er rigtig; for alle, der beskæftiger sig med polarområderne, ville det være nyttigt at have en sådan håndbog. Det er også klart for anmelderen, at der er megen værdifuld viden at hente i „Die Polarforschung“; men der er for mange unøjagtigheder i bogen til, at man kan sige, opgaven er løst.

Borge Fristrup.

Indgået til redaktionen:

Landsplanudvalgets Sekretariat: Industriens beliggenhedsvalg i Nordjylland. Interviewundersøgelse af 108 industrielle virksomheder i Hjørring, Thisted og Ålborg amter. Publikation nr. 12. København 1966. 34 s., 24 tabeller, 6 kort, 1 fig. 21×29,5 cm. 10 kr.

Peter Georg Ahrens: Die Entwicklung der Stadt Teheran. Eine städtebauliche Untersuchung ihrer zukünftigen Gestaltung. Schriften des Deutschen Orient-Instituts: Monographien. C. W. Leske Verlag, Opladen 1966. 92 s., 41 fig., 1 foldekort, 14 tabeller. 24×24 cm. 28 DM.

Orbis Geographicus 1964/66. Teil II. Herausg. von E. Meynen. Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1967. 511 s. 12×17 cm. 28 DM.

American Geographical Society: Serial Atlas of the Marine Environment. Folio 13: J. Mauchline & L. R. Fisher: Distribution of the Euphausiid Crustacean *Meganyctiphanes norvegica* (M. Sars). New York 1967. 3 s., 3 kort. 32×41 cm. 5 \$.

Folio 14: R. Cushman Murphy: Distribution of North Atlantic Pelagic Birds. New York 1967. 4 s., 8 kort. 32×41 cm. 8 \$.

Charles M. Good: Dimensions of East African Cultures. Publ. by the African Studies Center in Cooperation with the Office of International Programs, Michigan State University 1966. 126 s., 17 kortskitser, 2 tabeller. 15×23 cm. 1,50 \$.

R. E. Kasperson: The Dodecanese: Diversity and Unity in Island Politics. Research Paper No. 108, Department of Geography, University of Chicago 1966. 184 s., 32 fig., 39 tabeller. 15×23 cm.

Fritz Model: Geophysikalische Bibliographie von Nord- und Ostsee. Teil I: Bd. 1,2 & Teil II: Register. Ergänzungsheft zur Deutschen Hydrographischen Zeitschrift. Gebrüder Borntraeger, Berlin 1966. 878 s. + 600 s. 15×21,5 cm. 48 DM.

Hellmut Schroeder-Lanz: Morphologie des Estetales. Ein Beitrag zur Morphogenese der Oberflächenformen im nördlichen Grenzgebiet zwischen Stader Geest und Lüneburger Heide. Hamburger Geographische Studien Heft 18, 1964. Herausg. von A. Kolb und G. Oberbeck. 167 s., 45 fig. + 17 fotos, 3 kort. 17×24 cm.

Horst-Günter Wagner: Die Kulturlandschaft am Vesuv. Eine Agrargeographische Strukturanalyse mit Berücksichtigung der jungen Wandlungen. Jahrbuch der Geographischen Gesellschaft zu Hannover für 1966. 243 s. + 43 fotoplancher, 39 fig. i teksten, 5 løse kort. 15×20,5 cm.

Karl Taubert: Der Sahel von Sousse und seine Randlandschaften. Naturgeographische Voraussetzungen und postkoloniale Entwicklung einer alten tunesischen Kulturlandschaft. Jahrbuch der Geographischen Gesellschaft zu Hannover für 1967. 207 s., 16 fig., 20 fotos og 21 kort. 15×20,5 cm.

Geografforeningen

Møder i sæsonen 1966/67

1. Seminarielktor *Horst Meeseburg*: De danske topografiske kort og geografiundervisningen. Mandag den 17. oktober 1966.
 2. Magister *Sven Illeris*: Nye tendenser i Danmarks befolkningsfordeling. Mandag den 14. november 1966.
 3. Dr. phil. *Kaj Hansen*: Naturgeografiske indtryk fra en rejse i Indien. Mandag den 28. november 1966.
 4. Professor, dr. phil. *Viggo Hansen*: Kulturgeografiens målsætning. Torsdag den 2. februar 1967.
 5. Universitetslektor *Sofus Christiansen*: Geografi som human økologi. Mandag den 13. marts 1967.
 6. Rektor *Rikard Frederiksen*: Geografi på H. F. Mandag den 17. april 1967.
 7. Professor, fil. dr. *Torsten Hägerstrand*: Svenske erfaringer med koordinatmetoden. Mandag den 22. maj 1967.
-